

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 64

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 4. juli 2003
nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova)

Innhold

1	Innledning	5	7.2	Høringsforslaget	23
1.1	Hovedinnhold	5	7.3	Høringsinstansene	24
1.2	Høringen	5	7.4	Departementets vurderinger og forslag	25
2	Bakgrunn for forslagene	7			
3	Folkerettslig forpliktende avtaler som har betydning for grunnopplæringen i Norge	9	8	Skolepenger og tilskuddsgrunnlaget	27
3.1	FN-konvensjoner	9	8.1	Gjeldende rett	27
3.2	EØS-avtalen og GATS-avtalen	10	8.2	Høringsforslaget	27
3.2.1	EØS-avtalen	10	8.3	Høringsinstansene	28
3.2.2	GATS	11	8.4	Departementets vurderinger og forslag	31
4	Forslag om å erstatte kravene til formål for å få godkjent en frittstående videregående skole med krav til innhold og kvalitet	13	9	Diverse endringer	32
4.1	Gjeldende rett	13	9.1	Forslag om egen forskriftshjemmel for inntak av utenlandske søkere	32
4.2	Høringsforslaget	13	9.2	Forslag om egen forskriftshjemmel for å sette frister for søknad om godkjenning etter friskoleloven	32
4.3	Høringsinstansene	13	9.3	Forslag om at departementet er klageinstans for vedtak gjort i medhold av friskoleloven § 2–4	32
4.4	Vurderinger og forslag fra departementet	14	9.4	Forslag om endring i § 5–1 om skolens styre	32
5	Forslag om å innføre en rett til godkjenning av frittstående videregående skoler	15	10	Forslag om lovregulering av skoler som har til formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler	33
5.1	Gjeldende rett	15	10.1	Gjeldende rett	33
5.2	Høringsforslaget	15	10.2	Høringsforslaget	33
5.3	Høringsinstansene	17	10.3	Høringsinstansene	34
5.4	Departementets vurderinger og forslag	19	10.4	Departementets vurderinger og forslag	35
6	Forslag om at internasjonale videregående skoler kan godkjennes etter en konkret vurdering	21	11	Økonomiske og administrative endringer som følge av lovforslaget	37
6.1	Gjeldende rett	21	12	Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslaget	42
6.2	Høringsforslaget	21			
6.3	Høringsinstansene	21			
6.4	Departementets vurderinger og forslag	22			
7	Forslag om regulering av voksnes adgang til å få tilbud i frittstående videregående skoler	23			
7.1	Gjeldende rett	23			
				Forslag til lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skoler	46

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 64

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova)

Tilråding fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 23. april 2004, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Bondevik II)

1 Innledning

1.1 Hovedinnhold

Denne proposisjonen inneholder forslag til endringer i lov 04.07.2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova). Forslagene innebærer:

- at kravet til formål for å få godkjent en frittstående videregående skole erstattes med krav til innhold og kvalitet
- at det innføres en rett til godkjenning av frittstående videregående skoler for søkere som oppfyller kravene i loven
- en rett til godkjenning for skoler som oppfyller vilkårene i loven med mindre godkjenning innebærer vesentlige negative konsekvenser for fylkeskommunen
- en presisering om at voksne med rett til videregående opplæring kan tas inn ved frittstående videregående skoler
- at internasjonale videregående skoler kan godkjennes etter en skjønnsmessig vurdering
- endringer i reglene om skolepenger
- forskriftshjemler for å regulere inntak av utenlandske søkere og søknadsfrist i forbindelse med godkjenning av friskoler
- at reglene om godkjenning av skoler som har til formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler (jf. friskoleloven § 2–2 bokstav e) videreføres i form av et eget kapittel i loven

1.2 Høringen

Høringsbrev med forslag til endringer i lov om frittstående skoler (friskolelova) ble sendt på høring 17. desember 2003. Fristen for å uttale seg til forslaget ble satt til 20. februar 2004. Departementet har mottatt nærmere 60 høringssvar. Flertallet av høringsinstansene slutter seg til forslagene fra departementet. Et lite mindretall, blant annet *Skolenes Landsforbund*, *Elevorganisasjonen*, *Landsorganisasjonen i Norge (LO)* og et par fylkeskommuner, støtter ikke prinsippene i lovforslaget.

Departementet viser til synspunktene fra høringsinstansene under de ulike kapitlene i proposisjonen.

Høringsbrevet ble sendt til følgende instanser:

Akademikerne
Barneombudet
Departementene
Elevorganisasjonen
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)
Fylkeskommunene
Fylkesmennene v/utdanningsavdelingene
Handels- og Servicenæringenes hovedorganisasjon (HSH)
Kommunenes Sentralforbund (KS)
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Likestillingsombudet
Lærernes Yrkesforbund

Læringscenteret
 Norges Kvinne- og Familieforbund
 Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)
 Norsk Lektorlag
 Norsk Skolelederforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
 Privatskoleorganisasjonene
 Riksrevisjonen
 Skolenes Landsforbund
 Utdanningsforbundet
 Utdanningsgruppenes hovedorganisasjon
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Departementet har mottatt skriftlige uttalelser om innholdet i høringsforslaget fra følgende organer og organisasjoner:

Finansdepartementet
 Justis- og politidepartementet
 Miljøverndepartementet
 Nærings- og handelsdepartementet
 Utenriksdepartementet
 Fylkesmannen i Aust-Agder
 Fylkesmannen i Buskerud
 Fylkesmannen i Finnmark
 Fylkesmannen i Hedmark
 Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
 Fylkesmannen i Rogaland
 Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
 Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
 Fylkesmannen i Vest-Agder
 Aust-Agder fylkeskommune
 Buskerud fylkeskommune
 Finnmark fylkeskommune
 Hordaland fylkeskommune
 Nordland fylkeskommune
 Nord-Trøndelag fylkeskommune
 Oppland fylkeskommune
 Oslo kommune
 Rogaland fylkeskommune
 Sogn og Fjordane fylkeskommune
 Sør-Trøndelag fylkeskommune
 Vest-Agder fylkeskommune

Østfold fylkeskommune
 Egil Danielsens stiftelse
 Folkekulturforbundet
 Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
 Kommunenes Sentralforbund
 Kristne friskolers forbund
 Landsorganisasjonen i Norge
 Merkantilt Institutt
 Nasjonalt organ for kvalitet i Utdanningen
 Norges Bondelag
 Norsk forbund for fjernundervisning
 Norsk skolelederforbund
 Norske Privatskolers Landsforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Rogaland bondelag
 Skolenes Landsforbund
 Utdanningsforbundet
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
 Elevorganisasjonen
 Forum for kunstfaglig grunnutdanning
 Gjennestad gartnerskole
 Natur Videregående skole
 Sonans privat gymnas
 Steinerskolene i Norge
 Vinterlandbruksskolen på Jæren
 Rusfri–Kristenfolkets Edruskapsråd

Følgende instanser har gitt skriftlig tilbakemelding om at de ikke har noen merknader til høringsforslaget:

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
 Barne- og familiedepartementet
 Fiskeridepartementet
 Helsedepartementet
 Kommunal- og regionaldepartementet
 Landbruksdepartementet
 Samferdselsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Fylkesmannen i Buskerud
 Fylkesmannen i Hedmark
 Likestillingsombudet

2 Bakgrunn for forslagene

Stortinget vedtok våren 2003 lov om frittstående skoler. Loven bygger på forslag i Ot.prp.nr.33 (2002–2003) og Ot.prp.nr. 80 (2002–2003) og har erstattet den tidligere privatskoleloven. Friskoleloven innførte begrepet frittstående skoler/friskoler, som nå er den offisielle betegnelsen på skoler i privat eie som får statlig tilskudd etter loven. Begrepet privatskoler brukes nå om skoler som er godkjent etter opplæringsloven § 2–12, dvs. grunnskoler i privat eie som ikke får tilskudd av staten. Begrepet privatskoler brukes også om videregående skoler som ikke får statstilskudd. De sistnevnte omfattes ikke av opplæringsloven § 2–12. De vil imidlertid ofte ha godkjenning fra Statens lånekasse for utdanning slik at elevene kan få lån og stipend.

Friskoleloven gjorde flere endringer i regelverket for de frittstående grunnskolene. For de frittstående videregående skolene ble imidlertid bestemmelsene fra privatskoleloven i hovedsak ført videre.

Stortinget fremmet følgende anmodningsvedtak til Regjeringen 11. juni 2003:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et lovforslag om godkjenning med rett til tilskudd av private videregående skoler i løpet av vårsesjonen 2004.»

I fortsettelsen av endringene gjort for de frittstående grunnskolene, og i tråd med Stortingets anmodningsvedtak, vil departementet foreslå endringer i bestemmelsene som gjelder videregående opplæring i friskoleloven.

Gjennom friskoleloven ble kravet til formål etter privatskoleloven § 3 fjernet for grunnskoler og erstattet med et krav til innhold og kvalitet. For grunnskoler ble det også innført rett til godkjenning for søkere som oppfyller kravene i loven. Retten til godkjenning forutsetter at godkjenningen ikke fører med seg vesentlige og langsiktige negative følger for de kommunene det gjelder, og for innbyggerne der. For videregående skoler ble reglene i privatskoleloven videreført. Det innebærer blant annet at kravet til formål for å få godkjenning er opprettholdt for de videregående skolene.

Frittstående grunnskoler og videregående skoler vil i likhet med den offentlige skolen i hovedsak bli underlagt det kommende systemet for nasjonal kvalitetsvurdering. At også de frittstående skolene

blir underlagt dette vurderingssystemet, vil bidra til å sikre at frittstående skoler i praksis oppfyller lovens krav til innhold og kvalitet. Kvalitetssystemets objektive vurdering av læringsutbyttet vil være en indikator på nivået til elevene, og et incentiv til skolene for å sørge for at elever i frittstående skoler får en opplæring som er jevn god med opplæringen i offentlige skoler. Departementet viser for øvrig til St.prp.nr. 1 Tillegg nr. 3 (2002–2003) Om tilleggsforslag til statsbudsjettet for 2003.

Kravet til formål i friskoleloven § 2–2, som ble opprettholdt for videregående skoler, gjør lovverket vanskelig å praktisere på en god måte. Med det mangfoldet som nå preger den offentlige skolen, er begrepet «faglig-pedagogisk alternativ» blitt svært vanskelig å definere. Dessuten inneholder dagens regler et så stort rom for politisk skjønn at hyppige regjeringsskifter skaper rettsusikkerhet og uforutsigbarhet for borgerne, som i forbindelse med søknad om og etablering av skoler ofte må ha en svært lang planleggingshorisont.

I tråd med internasjonale avtaler som Norge er bundet av, har enhver rett til å velge en alternativ skole for sine barn. Etter privatskoleloven/opplæringsloven var det i hovedsak tre grupper som kunne praktisere denne valgfriheten, nemlig de som har anledning til å betale for en privatfinansiert og/eller kommersiell skole, de som ønsker en religiøs/etisk skole, og de som ønsker et faglig-pedagogisk alternativ. Med friskoleloven har foreldre til barn i grunnskolen blitt likestilt med tanke på denne valgfriheten. Departementets forslag innebærer at dette også skal gjelde i forhold til videregående skoler.

Et av siktemålene med regjeringens skolepolitiske arbeid er at enda flere skal bli fornøyd både med elevenes læringsmiljø og med læringsutbyttet, bl.a ved at de får økt kunnskap om og innsyn i skolen og større muligheter for å påvirke og engasjere seg aktivt for skolen sin. Etter departementets syn vil valgfrihet og mangfold legge et grunnlag for bedre kvalitet i skolen fordi det skjerper bevisstheten om oppgaver, formål, brukere og alternative måter å løse oppgaver på.

Både for grunnskoler og videregående skoler er det i friskoleloven fastsatt at egenandelene skal begrenses, at det ikke skal tas ut noen former for

utbytte av skoledriften, og at skolen ikke fritt kan velge hvilke elever de tar inn. Det foreligger således ingen økonomiske incentiver for å etablere en friskole i Norge.

I friskoleloven § 1–4 er det fastsatt at frittstående skoler ikke kan drive annen virksomhet enn skole i samsvar med loven. Unntak gjelder internat og skolefritidsordning knyttet til den enkelte skolen. Frittstående skoler må dessuten være registrert enten i Enhetsregisteret eller i tilsvarende register, jf. §§ 2–1 fjerde ledd og 2–2 fjerde ledd.

Bakgrunnen for disse bestemmelsene var et be-

hov for og ønske om økt kontroll med skolens virksomhet og skolens bruk av tilskuddsmidlene, jf. Ot.prp. nr. 80 (2002–2003).

Departementets forslag vil kunne gjøre det mer krevende å være fylkeskommunal skoleeier. Dette gjelder blant annet i forhold til planlegging og dimensjonering av tilbudene i videregående skole. Departementet mener derfor at fylkeskommunene skal ha innflytelse i godkjenningsprosessen gjennom en rett til å bli hørt ved søknader om etablering av en frittstående videregående skole.

3 Folkerettslig forpliktende avtaler som har betydning for grunnopplæringen i Norge

3.1 FN-konvensjoner

Retten foreldrene har til å velge hva slags skolegang barna deres skal få, er et prinsipp som kom til uttrykk i artikkel 26.3 i FN's verdenserklæring om menneskerettighetene. I senere vedtatte konvensjoner er dette hovedprinsippet inndelt i to avlede prinsipper: Foreldre har for det første rett til å sikre utdanning for barna sine i samsvar med sin egen overbevisning, og for det andre rett til å velge andre skoler for barna sine enn de som er opprettet av offentlige myndigheter.

Friheten til å opprette og drive friskoler/privatskoler er en generell forutsetning i FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), artikkel 13.4 og i FN's barnekonvensjon, artikkel 29 paragraf 2. Artikkel 29.2 i barnekonvensjonen – som er tilnærmet identisk med artikkel 13.4 i ØSK – har i norsk oversettelse denne ordlyden:

«Ingen del av denne artikkel eller artikkel 28 skal tolkes som innskrenkninger i enkeltpersoners og organisasjoners frihet til å opprette og drive utdanningsinstitusjoner, alltid med forbehold om at de prinsipper som er oppstilt i paragraf 1 i denne artikkel iakttas, og om kravene til at undervisningen som blir gitt i slike institusjoner skal være i overensstemmelse med de minstestandarder som staten måtte fastsette.»

Friheten til å opprette og drive friskoler/privatskoler er etter artikkel 13.4 i ØSK og etter artikkel 29.2 i Barnekonvensjonen for det første avhengig av at visse allmenne mål for utdanningen blir lagt til grunn av institusjonen, og for det andre av at den undervisningen som blir gitt, oppfyller kravene til minstestandard. Slike vilkår må gis og brukes uten diskriminering, jf. nedenfor.

Prinsippene om målene for utdanningen er blant annet gitt i artikkel 29.1 i Barnekonvensjonen: *Partene er enige om at barnets utdanning skal ta sikte på:*

- å utvikle barnets personlighet, talenter og mentale og fysiske evner så langt det er mulig;*
- å utvikle respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og for de prinsipper De Forente Nasjoners pakt verner om;*
- å utvikle respekt for barnets foreldre, dets egen kulturelle identitet, språk og verdier, for de nasjo-*

nale verdier i det land der barnet bor, landet hvor han eller hun måtte komme fra, og for kulturer som er forskjellige fra hans eller hennes egen;

- å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn, i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene, og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper, og personer som tilhører urbefolkninger;*
- å fremme respekt for naturmiljøet.*

Disse prinsippene er tatt inn i formålsparagrafen i friskoleloven, jf. lovens § 1–1. Skoler med formål eller undervisningsopplegg som ikke er i samsvar med disse målene, vil ikke kunne få godkjenning. Friskoler/privatskoler må likevel innenfor disse rammene kunne bygge på noen andre verdier og i motsetning til den offentlige skolen legge spesiell vekt på visse livssyn, jf. foreldrenes rett til å sikre barna sine utdanning i samsvar med sin egen overbevisning. Dessuten må minoritetsgrupper innenfor rammen av private utdanningsinstitusjoner kunne formidle sin egen kulturarv, sitt eget språk, sine egne verdier, de historiske erfaringene sine og lignende, for slik å kunne verne om og utvikle sin egen identitet, jf. blant annet FN-konvensjonen av 19.12.66 om sivile og politiske rettigheter (SP), artikkel 27:

«I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.»

Staten har, blant annet etter barnekonvensjonens artikkel 29, plikt til å sørge for at all grunnopplæring, både offentlig og privat, tilfredstiller visse minstestandarder.

Offentlige myndigheters plikt til å stille visse krav til friskoler/privatskoler kan også leses ut av andre menneskerettsregler, jf. for eksempel FN's rasediskrimineringskonvensjon av 21.12.65, artikkel 7, om plikt til å sette i verk tiltak blant annet på utdanningssektoren for å utrydde fordommer som fører til rasediskriminering, FN's kvinnekonvensjon av 18.12.79 om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner og om tiltak for å

avskaffe diskriminering mot kvinner i utdanningen. Artikkel 2 c i Unesco-konvensjonen av 14.12.60 mot diskriminering i undervisningen innebærer at det må stilles krav til private utdanningsinstitusjoner om at de opererer på ikke-diskriminerende basis.

Departementet viser i denne sammenhengen til barns medbestemmelsesrett etter barneloven §§ 31 og 32 og til FNs barnekonvensjon artikkel 13 om barns rett til ytringsfrihet og artikkel 14 om barns rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet.

Norges folkerettslige forpliktelser omfatter i seg selv ikke noen plikt for staten til å yte tilskudd til friskoler/privatskoler. Men eventuelle tilskuddsordninger må utformes og praktiseres på en ikke-diskriminerende måte.

Diskrimineringsforbudet er et menneskerettslig grunnprinsipp, som blant annet går frem av artikkel 1.3 i FN-pakten og av artikkel 2 i Verdenserklæringen om menneskerettigheter. Når det gjelder det nærmere innholdet i forbudet mot diskriminering, fastslår artikkel 1 i Unesco-konvensjonen av 14.12.60 mot diskriminering i undervisning at

«[...] for denne konvensjonens formål skal uttrykket «diskriminering» omfatte enhver forskjell, utelukkelse, begrensning eller begunstigeelse basert på rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, økonomiske forhold eller fødsel, hvis formål eller virkning er å oppheve eller svekke likebehandlingen i utdanningen [...]»

Menneskerettighetskomiteen i FN, Den europeiske menneskerettighetskommisjonen og Menneskerettighetsdomstolen har i sin praksis i tilknytning til artiklene 2.1 og 2.6 i SP, og artikkel 14 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen av 04.11.50, slått fast at ikke all forskjellsbehandling er diskriminering. Diskriminering foreligger bare dersom forskjellsbehandlingen i det aktuelle tilfellet ikke er basert på objektive og rimelige kriterier, eller dersom det ikke er et rimelig forhold mellom forskjellsbehandlingen og det målet en prøver å nå. Behandlingen av klagesaker i Menneskerettighetskomiteen i FN, i Den europeiske menneskerettighetskommisjonen og Menneskerettighetsdomstolen gir også enkelte andre holdepunkter. For det første er det slått fast i flere avgjørelser at det ikke er diskriminering selv om friskoler/privatskoler, eller barn på slike skoler, ikke får den samme økonomiske støtten som elever i offentlige skoler. For det andre har Den europeiske menneskerettskommisjonen lagt til grunn at å nekte godkjenning av friskoler/private skoler med den begrunnelse at skolen ikke tilfredsstillter statlige fastsette kvalitetskrav

til undervisningen, ikke er diskriminering i forhold til offentlige skoler.

Unesco-konvensjonen inneholder forbud mot forskjellsbehandling mellom utlendinger bosatt på territoriet til en stat og borgerne i staten med hensyn til adgang til utdanning (artikkel 3 e). Forbudet mot forskjellsbehandling gjelder også mot restriksjoner eller fordeler som bare er basert på det grunnlaget at elevene tilhører en egen gruppe (artikkel 3 d).

3.2 EØS-avtalen og GATS-avtalen

3.2.1 EØS-avtalen

Utdanningspolitikken er i utgangspunktet et rent nasjonalt anliggende.

EØS-avtalens formål er å iverksette en frihandelsordning («en vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene»), med like konkurransevilkår og overholdelse av de samme regler i forbindelse med partenes økonomiske forbindelser.

For å oppnå EØS-avtalens formål, skal samarbeidet i samsvar med bestemmelsene i avtalen omfatte

- fritt varebytte, fri bevegelighet for personer, fri bevegelighet for tjenester, fri bevegelighet for kapital (til sammen «de fire friheter»)
- det skal opprettes et system som sikrer at konkurransen ikke vris, og at reglene overholdes og
- det skal samarbeides nærmere på andre områder, slik som forskning og utvikling, miljø, utdanning og sosialpolitikk.

Forskning og utdanning er regulert i EØS-avtalens artikkel 78 flg., som er plassert i EØS-avtalens del VI om samarbeid *utenfor* de fire friheter. Etter artikkel 78 skal

«avtalepartene styrke og utvide samarbeidet innen rammen av Fellesskapets virksomhet på områdene

- —
- utdanning, opplæring og ungdomsspørsmål
- —

i den utstrekning disse emnene ikke er regulert ved bestemmelser i andre deler av denne avtale.»

Slik artikkel 78 flg. er formulert, jf. EØS-avtalen artikkel 1 nr. 2 og ytterligere utdyping i protokoll

31 til EØS-avtalen, har avtalepartene en sterk forpliktelse til å samarbeide innenfor bl.a. utdanningsområdet, men forpliktelsen er ikke av tradisjonell folkerettslig karakter. Utdanningspolitikken er altså i utgangspunktet et rent nasjonalt anliggende. De nasjonale myndigheter bestemmer selv organiseringen og finansieringen av det nasjonale utdanningssystemet. Etter EØS-avtalen er det likevel slik at avtalepartene er forpliktet til å respektere de generelle utslag av de fire friheter og konkurranse-reglene også innenfor utdanningsområdet:

Personlige rettigheter under EØS-avtalen

EØS-avtalen inneholder ingen direkte, individuelle rettigheter til utdanning. Prinsippene om forbud mot forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet får imidlertid ulike gjennomslag: Ikke-diskrimineringsprinsippet i EØS-avtalen sikrer bl.a. fri bevegelighet av arbeidstakere, inklusive lærere. Barn av EØS-arbeidstakere som bor i Norge har samme rett til opplæring som norske barn så lenge de bor i Norge, se nærmere omtale i Ot.prp. nr. 55 (2003–2004). Elever/studenter som er tatt opp ved et lands undervisningsinstitusjon, har i medhold av direktiv 93/96 EØF rett til opphold i studielandet, under forutsetning av at han kan godtgjøre at han kan forsørge seg selv. Dokumentasjon for gjennomgått utdanning eller realkompetanse oppnådd i annet EØS-land skal anerkjennes på like vilkår som nasjonal utdanning/kompetanse.

Etableringsretten og retten til å yte grenseoverskridende tjenester

For å få tilskudd etter friskoleloven stilles det en rekke krav til innhold og kvalitet, læreplaner, undervisningsrom, organisering, styringsordning etc. Så lenge friskolelovens krav er oppfylt, kan det ikke stilles ytterligere krav om nasjonalitet eller annet hos dem som står bak skoledriften. For skoler som skal ha hoveddelen av sin undervisning i Norge, vil imidlertid departementet lovlig kunne kreve at skolen skal være organisert etter norsk rett og registrert i norsk register, jf. friskoleloven §§ 1 – 4, 2 – 1 fjerde ledd og 2 – 2 femte ledd.

Fri bevegelighet for kapital

Etableringsretten må antas å sikre utlendinger som ønsker å drive utdanningsinstitusjoner i Norge finansiering etter friskoleloven så lenge friskolelovens krav og forutsetninger er overholdt. Utenlandske etablerere av skoler må således, på samme må-

te som norske eiere, respektere friskolelovens restriksjoner på bruk av elevpenger og statstilskudd, samt forbudet mot å ta ut utbytte osv, jf. friskoleloven § 6–4. Så lenge eierne ikke lovlig kan ta penger ut av skoledriften, vil det ikke være noe økonomisk motiv for å etablere skoledrift etter friskoleloven. Retten til frie kapitalbevegelser innenfor EØS-området blir en tom rettighet på friskoleområdet, men kan ev. bli en realitet for kommersielle skoler som drives uten godkjenning og uten tilskudd etter friskoleloven.

3.2.2 GATS

I de norske forpliktelsene etter General Agreement on Trade in Services (GATS-avtalen) står det at private skoler kan drives som et særskilt eller parallelt supplement til den offentlige skolen. Videre er det på det rene at det er snakk om en etableringsmulighet, og ikke en rett, ettersom man har brukt ordlyden «...kan gis godkjenning».

Et grunnleggende trekk ved GATS-avtalen er at ulike tjenesteytere på markedet ikke skal forskjellsbehandles. Dette innebærer at det skal stilles de samme vilkårene for rett til etablering og drift av en frittstående skole overfor alle tjenesteytere, nasjonale som utenlandske. Hva slags vilkår Norge ønsker å stille er for øvrig noe den norske staten selv eksklusivt bestemmer.

Etter dette er således både graden av adgang for frittstående skoler til å etablere seg og vilkårene for en slik etablering, noe som ligger innenfor den norske stats rett til selv å bestemme. GATS-avtalen innebærer imidlertid at utenlandske aktører skal behandles på samme måten som norske.

Dette betyr at friskolelovens krav til innhold og kvalitet vil bli stilt overfor en eventuell utenlandsk aktør som skulle ønske å etablere en frittstående skole som overfor en nasjonal aktør.

Departementet har på bakgrunn av Norges forpliktelser etter andre internasjonale konvensjoner, og ut fra et ønske om et større mangfold i skoletilbudet, valgt å foreslå at det åpnes for godkjenning av et bredere spekter av frittstående skoler enn det den tidligere privatskoleloven åpnet for. Forslaget er altså ikke begrunnet i GATS-avtalen som sådan.

Verken nasjonale eller utenlandske aktører vil finne noe økonomisk incentiv til å etablere en skole etter friskolelovens bestemmelser da loven har et forbud mot kommersiell drift. Dette kommer til uttrykk gjennom blant annet kravene om at alle offentlige tilskudd og skolepenger skal komme elevene til gode og at det ikke er anledning til å ta noen former for utbytte av skoledriften.

Det foreligger heller ikke tvil om at den norske

staten i overensstemmelse med GATS-avtalen i friskoleloven kan fastsette et slikt forbud mot kommersiell drift. Dette følger av avtalens omtale av med-

lemmenes rett til å regulere og å innføre nye reguleringer for tjenesteytelser innenfor sitt territorium for å tilgodese nasjonale politiske målsetninger.

4 Forslag om å erstatte kravene til formål for å få godkjent en frittstående videregående skole med krav til innhold og kvalitet

4.1 Gjeldende rett

Med friskolelovens ikrafttredelse 1. oktober 2003 ble vilkåret om krav til formål fjernet for de frittstående grunnskolene. Godkjenning av frittstående grunnskoler er etter friskoleloven betinget av at skolen oppfyller lovens krav til innhold og kvalitet. For de frittstående videregående skolene ble kravet til formål for å få godkjenning videreført fra den tidligere privatskoleloven.

Etter § 2–2 i friskoleloven om godkjenning av videregående skoler kan departementet godkjenne frittstående videregående skoler som tilhører en av følgende grupper:

- skoler opprettet av religiøse og/eller etiske grunner
- skoler som skal være et faglig-pedagogisk alternativ til offentlig videregående skole
- skoler for norsk ungdom i utlandet
- skoler som skal dekke et kvantitativt undervisningsbehov
- skoler som har til formål å gi videregående yrkesrettet undervisning som ikke blir gitt i offentlige videregående skoler

4.2 Høringsforslaget

I høringsbrevet foreslo departementet å erstatte kravene til formål for å få godkjent en frittstående videregående skole med krav til innhold og kvalitet.

Høringsforslaget baserte seg på prinsipielle og politiske vurderinger. Departementet viste blant annet til at Norge, i tråd med våre internasjonale forpliktelser, oppfylte kravet om en begrenset adgang til et alternativ til den offentlige skolen gjennom den tidligere privatskoleloven. Ved å fjerne kravet til formål for grunnskolene, er det åpnet for å godkjenne et bredere spekter av grunnskoler.

Departementet viste videre til at internasjonale konvensjoner Norge har sluttet seg til, gir foreldre og barn en rett til å kunne velge en opplæring som er i samsvar med deres egen overbevisning. Dette innebærer at staten er forpliktet til å tillate drift av frittstående skoler som dekker et slikt tilbud. Denne retten må imidlertid ses i sammenheng med de

krav til innhold og kvalitet som også følger av konvensjonene. Staten har etter dette en plikt til å påse at både det offentlige og det godkjente frittstående skoletilbudet oppfyller visse minstestandarder med tanke på innhold og kvalitet. Staten har for øvrig ikke noen plikt til å finansiere det frittstående tilbudet, men bare plikt til å åpne for rett til etablering av et slikt tilbud. Departementet la imidlertid til grunn at det bør eksistere visse statlige tilskuddsordninger for å gjøre valgfriheten reell.

Forpliktelsene Norge har påtatt seg gjelder hele grunnopplæringen. Slik situasjonen er nå, oppfyller Norge kravet om en minsteadgang til alternativ utdanning på videregående nivå, men ikke noe mer.

Departementet viste til at friskoleloven stiller grunnleggende krav til innhold og kvalitet som må være oppfylt før skolen kan få en godkjenning, eksempelvis kravet om læreplaner i § 2–3. Et krav til formål som vilkår for godkjenning vil være vanskeligere å praktisere enn et rent krav til innhold og kvalitet. Ettersom vurderingen av formål inneholder et større element av skjønn enn et krav til innhold og kvalitet, medfører dette blant annet en større grad av uforutsigbarhet for søkeren.

Departementet la i høringsbrevet til grunn at de samme vurderingene som er gjort i forhold til hvilke krav som skal stilles for godkjenning av frittstående grunnskoler også bør gjelde for frittstående videregående skoler.

4.3 Høringsinstansene

Et klart flertall av de høringsinstansene som har uttalt seg til forslaget om å ta bort kravet til formål for å få godkjenning, gir sin tilslutning til forslaget. Flertallet av de fylkeskommunene som har uttalt seg om dette forslaget er enig med departementet. Blant disse er Oslo kommune som også er enig med departementet i at elevene må sikres en opplæring som er jevn god med den offentlige, ved å videreføre kravet om godkjente læreplaner. Departementets forslag om å erstatte kravet til formål med krav til innhold og kvalitet støttes bl.a. også av Norsk Skolelederforbund og Steinerskolene i Norge. Justisdepartementet påpeker at departementets forslag vil styrke forutberegneligheten for dem

som søker om å få godkjent en skole etter friskoleloven.

Blant dem som ikke støtter departementets forslag er bl.a. *Kommunenes Sentralforbund (KS)*, to fylkeskommuner, *Elevorganisasjonen* og *Landsorganisasjonen (LO)*.

KS mener at prinsippet om frittstående skoler basert på innhold og kvalitet kan medføre en overetablering og slik resultere i en skjev utvikling i forhold til samfunnets behov for kompetanse med påfølgende økt arbeidsledighet. Dette må departementet ta med ved godkjenning av frittstående videregående skoler. KS uttaler videre at en vekst i etableringen av friskoler også vil kunne gi en økning i skyssutgifter for fylkeskommunene og hindre en effektiv og rasjonell skolestruktur.

Elevorganisasjonen er svært kritisk til departementets forslag. Organisasjonen mener friskoler bør etableres på bakgrunn av et ønske om en alternativ opplæring til den offentlige. Elevorganisasjonen viser til at det er dette som forsvares av menneskerettighetene. Det vises ellers til faren for bl.a. segregering som en konsekvens av økonomiske og sosiale forskjeller.

LO påpeker at det i dag er store problemer med å få til en tilstrekkelig variert tilbudsstruktur innenfor videregående opplæring i ulike deler av landet. Når det blir åpnet for å skape flere alternativer in-

nenfor samme tilbudsområde for offentlige midler, vil dette svekke det offentliges mulighet til å tilby en variert tilbudsstruktur.

4.4 Vurderinger og forslag fra departementet

Departementet viser til de vurderingene som ligger til grunn for høringsforslaget, og vil spesielt peke på at forslaget vil åpne for et bredere spekter av skoleslag, og dermed vil valgfriheten til foreldre og elever økes. I tillegg mener departementet at vilkår for godkjenning som er knyttet til en kvalitetsnorm i stedet for formål vil være enklere å praktisere samtidig som det vil gi større forutberegnelighet for søkerne.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at frittstående videregående skoler skal kunne godkjennes uavhengig av formål, så lenge skolen oppfyller fastsatte krav til innhold og kvalitet. Samtidig foreslår departementet en endring i friskoleloven § 2–3 første ledd om at også videregående frittstående skoler skal følge enten læreplanene som gjelder for offentlige videregående skoler eller læreplaner som på annen måte sikrer elevene jevn god opplæring. Departementet viser til §§ 2–2 og 2–3 i lovutkastet og til de spesielle merknadene til forslaget.

5 Forslag om å innføre en rett til godkjenning av frittstående videregående skoler

5.1 Gjeldende rett

Frittstående videregående skoler som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven eller etter § 2–2 i friskoleloven er skoler

- opprettet av religiøse og/eller etiske grunner, jf. § 2–2 bokstav a
- opprettet som et faglig-pedagogisk alternativ til offentlig videregående skole, jf. § 2–2 bokstav b
- opprettet for undervisning av norsk ungdom i utlandet, jf. § 2–2 bokstav c, eller
- opprettet for å fylle et kvantitativt undervisningsbehov, jf. § 2–2 bokstav d
- som har til formål å gi videregående yrkesrettet undervisning som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler, jf. § 2–2 bokstav e

Frittstående videregående skoler har ingen rett til godkjenning, men kan godkjennes av departementet etter en samlet, skjønnsmessig vurdering, jf. § 2–2 tredje ledd. For skoler som søker godkjenning etter bokstav a eller b, er det i bestemmelsen presisert at det ikke skal legges ensidig vekt på nedgang i elevtallet for fylkeskommunen i den samlede vurderingen.

På bakgrunn av forarbeidene til den tidligere privatskoleloven er det i den skjønnsmessige vurderingen blant annet relevant å vurdere søkerens mulighet for å opprette og drive skolen. På den annen side må det tas hensyn til de offentlige ressurser, og hvordan bruken av dem bør prioriteres.

I den konkrete vurderingen av om en skole skal få godkjenning, kan det legges vekt på skolefaglige og skolepolitiske hensyn. Det følger av friskoleloven § 2–2 andre ledd at vertsfylket skal gi uttalelse før departementet gjør vedtak i saken.

5.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsbrevet at frittstående videregående skoler, på lik linje med frittstående grunnskoler, skal få en rett til godkjenning dersom lovens vilkår er oppfylt. I begrunnelsen for forslaget ble det blant annet vist til et ønske om at godkjenningsprosessen i mindre grad enn i dag blir

gjenstand for politisk vilkårlighet og dermed større forutsigbarhet for skoler som søker.

I høringsbrevet ble det presisert at det etter forslaget ikke kan stilles andre vilkår enn de som følger av loven. Kravene til læreplanene, lærerkompetanse og undervisningslokaler ble nevnt spesielt. Reglene om dette er allerede lovfestet for alle frittstående skoler.

Når det gjelder krav til læreplaner foreslo departementet at frittstående videregående skoler fortsatt må drive virksomheten sin etter læreplaner godkjente av departementet. Skolene må enten følge læreplanen for den offentlige skolen eller ha læreplaner som på annen måte sikrer elevene jevn god opplæring. I vurderingen av læreplanene vil hovedpoenget være at læreplanene sikrer elevene ved den frittstående skolen minst like godt grunnlag for faglig nivå og valgfrihet med tanke på seinere utdanning og yrkesvalg. I tillegg vil det være helt sentralt at læreplanene gjør en eventuell overgang fra et skoleslag til et annet uproblematisk. Departementet understreket i høringsbrevet at skoler som ønsker en særskilt profil, for eksempel livssynsmessig eller pedagogisk særpreg, fremdeles kan utarbeide og få godkjent egne læreplaner, såfremt disse gir elevene en opplæring som er jevn god med opplæringen etter offentlige læreplaner. Videre ble det presisert at forslaget ikke innebærer noen endringer i den pedagogiske og organisatoriske friheten som videregående skoler som er godkjent etter privatskoleloven eller friskoleloven § 2–2 har i dag.

Departementet foreslo i høringsbrevet at skoler for funksjonshemmede og internasjonale skoler ikke skal ha rett til godkjenning, men at departementet kan gi godkjenning etter en konkret vurdering. Det ble også foreslått å videreføre gjeldende regler for godkjenning av norske videregående skoler i utlandet. Likelydende regler gjelder for frittstående grunnskoler.

Nærmere om fylkeskommunens rolle ved søknader om godkjenning

I høringsbrevet ble det særlig fokusert på fylkeskommunens ansvar for videregående opplæring og hvilken rolle fylkeskommunen bør ha i forbindelse med søknader om godkjenning av frittstående videregående skoler.

Fylkeskommunen har etter opplæringsloven § 13–3 ansvaret for å planlegge og bygge ut videregående opplæring med hensyn til blant annet nasjonale mål, søkerens ønsker og behovet samfunnet har for videregående opplæring. Dette innebærer at fylkeskommunen til enhver tid må vurdere tilbudene i videregående opplæring i tråd med dette ansvaret. For at fylkeskommunen skal kunne oppfylle ansvaret etter § 13–3 i opplæringsloven, må det være en forutsetning at fylkeskommunen har påvirkningsmulighet når det gjelder etablering av frittstående videregående skoler. Dette gjelder spesielt i forhold til vurderingen av hvilke tilbud og omfanget av disse tilbudene fylkeskommunen til enhver tid bør gi.

Situasjonen er annerledes for fylkeskommuner enn for kommuner når det gjelder spørsmålet om etablering av frittstående skoler. Grunnskoler er mer ensartede, mens videregående opplæring inneholder et bredere spekter av tilbud og skal i større grad enn grunnskoler ivareta hensynet blant annet til samfunnets behov, jf. § 13–3. En del av opplæringstilbudene innen videregående opplæring er dessuten mer kostnadskrevenne enn grunnskoletilbudet. Dette tilsier at fylkeskommunen bør ha en annen stilling i godkjenningsprosessen enn kommunen har ved etablering av frittstående skoler. I tillegg er det store forskjeller i kostnadene mellom ulike videregående tilbud. Dyre frittstående skoletilbud som oppfyller vilkårene i loven vil ha rett til godkjenning. Dette kan få økonomiske konsekvenser for staten dersom de allerede eksisterende tilbudene som er offentlige og billigere blir forlatt til fordel for dyre frittstående tilbud. Dette medfører at rett til godkjenning har andre økonomiske sider i videregående opplæring enn i grunnskolen.

I høringsbrevet la departementet til grunn en forutsetning om at fylkeskommunen fortsatt skal ha det overordnede ansvaret for videregående opplæring. Behovet for fylkeskommunal påvirkning har klar sammenheng med dette ansvaret. Dersom det er ønskelig å gjøre etablering av frittstående videregående skoler mindre avhengig av fylkeskommunens vurderinger, mente departementet at fylkeskommunens ansvar etter § 13–3 bør reduseres tilsvarende.

Ansvar for formidling av lærlinger og lærekandidater

Departementet viste i høringsbrevet til at det etter gjeldende regler i forskriften til opplæringsloven er fylkeskommunen som har ansvaret for å formidle lærlinger og lærekandidater. Det er fylkeskommunen som etter gjeldende ordning formidler lærlin-

ger fra alle typer frittstående videregående skoler.

Det er fylkeskommunen som etter gjeldende regler har plikt til å gi alternativ opplæring i skole når det er mangel på læreplasser.

I vurderingen av om en videregående skole skulle få godkjenning etter den tidligere privatskoleloven, har spørsmålet om det er realistisk å skaffe tilstrekkelig antall læreplasser vært et moment, også for a- og b-skolene, det vil si de religiøse/etiske og faglig-pedagogisk alternative skolene. For denne vurderingen har departementet lagt til grunn statistisk materiale og fylkeskommunens uttalelse. Departementet har lagt mindre vekt på muligheten for overkapasitet ved godkjenning av a- og b-skoler. Spørsmålet om kapasitet har naturlig nok vært mest knyttet til eventuell godkjenning av d-skoler, det vil si skoler som har til formål å dekke et kvantitativt undervisningsbehov.

Departementet ba høringsinstansene vurdere om fylkeskommunen fortsatt bør ha ene-ansvaret for å formidle lærlinger i framtida, eller om frittstående skoler bør ha et ansvar for formidling av lærlinger skolen har hatt som elever.

Nærmere om fylkeskommunens uttalerett

Når det gjelder spørsmålet om fylkeskommunens innflytelse på avgjørelser av søknader om godkjenning, uttalte departementet at drøftingen knytter seg til to hovedområder. På den ene side må det vurderes hvor store konsekvenser etablering skal ha for fylkeskommunen for at en søknad om godkjenning skal kunne avslås (for eksempel negative konsekvenser eller vesentlige negative konsekvenser). På den annen side må det vurderes hvilken vekt man skal legge på fylkeskommunens uttalelse (for eksempel liten vekt, vesentlig vekt eller avgjørende vekt). Disse variablene kan brukes i flere ulike kombinasjoner. Departementet presenterte to modeller for å illustrere ytterpunktene og ba høringsinstansene vurdere disse og eventuelt argumentere for alternative løsninger.

Den ene modellen (modell 1) departementet presenterte innebærer, slik som for grunnskoler, at søknader om godkjenning av videregående skoler skal kunne avslås dersom etableringen vil ha vesentlige negative konsekvenser for fylkeskommunen. Foreligger ikke slike vesentlige negative konsekvenser, vil skolen ha en rett til godkjenning dersom lovens øvrige vilkår er oppfylt. Med vesentlige negative konsekvenser siktet departementet blant annet til vesentlige negative økonomiske konsekvenser for fylkeskommunen selv etter at nødvendige tilpasninger i skolestrukturen er gjennomført, vesentlige negative økonomiske konsekvenser for

staten i form av økte samlede utgifter av vesentlig betydning, og negative konsekvenser for det samlede videregående opplæringstilbudet fylket.

Av de to modellene departementet presenterte i høringsbrevet er det denne som vil gi fylkeskommunen minst innflytelse på etablering av nye frittstående videregående skoler.

Den andre modellen (modell 2) departementet skisserte representerer den andre ytterligheten, ved at fylkeskommunens uttalelse tillegges avgjørende vekt dersom en etablering vil innebære negative konsekvenser for fylkeskommunen. Denne modellen vil i størst mulig grad sikre fylkeskommunal innflytelse når det gjelder etablering av frittstående videregående skoler. Departementet pekte på at en slik regel i praksis vil innebære fylkeskommunal avgjørelse av godkjenningssøknader, til tross for at det er staten v/departementet som formelt sett avgjør søknadene. Departementet påpekte videre at en slik regel vil kunne føre til ulikheter i friskoletilbudet i fylkene, fordi utfallet på søknadene vil avgjøres av ulike politiske sammensetninger i fylkeskommunale organer.

5.3 Høringsinstansene

Høringsinstansenes syn på forslaget om rett til godkjenning

Flertallet av høringsinstansene slutter seg til prinsippet i forslaget om at frittstående videregående skoler skal ha rett til godkjenning når vilkårene i loven er oppfylt.

Høringsinstansenes syn på spørsmålet om fylkeskommunal uttalerett

Ca. halvparten av høringsinstansene totalt har uttalt seg om forslaget om rett til godkjenning for frittstående videregående skoler, og om fylkeskommunens uttalerett. Et knapt flertall (18), blant annet åtte fylkeskommuner, mener fylkeskommunens uttalelse bør tillegges vesentlig vekt og slutter seg derfor i større eller mindre grad til høringsforslagets modell 2. Et stort mindretall (13) av høringsinstansene mener uttaleretten bør være den samme som for kommunene når det gjelder frittstående grunnskoler (modell 1 i høringsforslaget). To av høringsinstansene uttalte at det i utgangspunktet ikke var ønskelig at fylkeskommunen hadde en rett til å uttale seg overhodet, og at de derfor bare subsidiært gikk inn for modell 1 i høringsforslaget. Et lite mindretall (5) blant høringsinstansene er uenige i forslaget om rett til godkjenning for frittstående vi-

deregående skoler. Disse gikk derfor bare subsidiært inn for modell 2.

Blant høringsinstansene som støtter modell 1 i høringsforslaget er *Justisdepartementet, to fylkesmenn, tre fylkeskommuner, NHO, Norsk Skolelederforbund, Steinerskolene i Norge, Norske Privatskolers Landsforbund (NPL), Kristne Friskolers Forbund (KFF), Rusfri og Gjennestad Gartnerskole. Norske Privatskolers Landsforbund (NPL) og Kristne Friskolers Forbund (KFF)* uttrykker sterk tvil om fylkeskommunen overhodet bør ha noen uttalerett ved spørsmålet om godkjenning av en frittstående videregående skole.

Høringsinstansene som slutter seg til modell 1 legger spesielt vekt på følgende forhold:

Retten til godkjenning vil ikke fremstå som reell dersom fylkeskommunens uttalelse skal tillegges avgjørende vekt slik modell 2 skisserer. Valg av modell 1 er etter disse instansenes syn nødvendig for å unngå en uthuling av retten til godkjenning. Videre mener disse høringsinstansene at modell 1 i tilstrekkelig grad vil beskytte fylkeskommunens interesser i forhold til fylkeskommunens ansvar for det videregående opplæringstilbudet.

Justisdepartementet uttalte bl.a. at:

«Etter modell 1 skal søknad om etablering av frittstående videregående skole bare kunne avslås dersom dette vil medføre «vesentlige negative følger» for fylket. Dette gir retten til godkjenning av frittstående videregående skoler et mer reelt innhold. Samtidig bør bestemmelsen tolkes i samsvar med de retningslinjer UFD trekker opp i høringsbrevet pkt. 4.3, på s. 13, bl.a. slik at negative konsekvenser for det samlede videregående opplæringstilbudet i fylket anses som «vesentlige negative følger». Vi antar at en slik regel vil gi fylkeskommunen tilfredsstillende mulighet til å planlegge den videregående opplæring i fylket i et langsiktig perspektiv.»

Det blir også vist til at modell 1 innebærer samsvar mellom regelverket for frittstående grunnskoler og regelverket for frittstående videregående skoler.

Enkelte høringsinstanser uttaler at høringsforslagets modell 2 er i strid med Stortingets vedtak i Innst.O.nr.80 (2002–2003) om innføring av en rett for godkjenning av frittstående videregående skoler. Det blir her bl.a. anført at modell 2 ville gi en helt avgjørende myndighet til fylkeskommunene, og dermed gir disse en vetorett på avgjørelser av søknader om godkjenning av frittstående videregående skoler.

Et moment som anføres av flere høringsinstanser er at de frittstående videregående skolene har

hele landet som inntaksområde, og at forholdet til vertsfylket dermed bør tillegges mindre vekt. *Rusfri* uttaler bl.a. at

«I og med at friskolene har hele landet som inntaksområde, må ikke forholdet til vertsfylket tillegges for stor vekt. Svært mange av dagens frittstående videregående skoler rekrutterer bredt utenfor vertsfylket.»

For øvrig peker flere høringsinstanser på at det er uklart hva som ligger i begrepet «vesentlige negative konsekvenser». De ber om at begrepet klargjøres slik at man ikke risikerer at ulike politiske sammensetninger blir avgjørende for tolkningen av begrepet. Det blir også forutsatt av flere at departementet vil legge vekt på at konsekvensene må være langvarige.

Norske Privatskolers Landsforbund (NPL) viser til at hensynet til elevene må være det avgjørende for etablering og drift av frittstående videregående skoler, og at det dermed må være samfunnsinteressene som er avgjørende og ikke hensynet til vertsfylket.

Kristne Friskolers Forbund (KFF) legger følgende premiss til grunn for sin tilslutning til modell 1:

«KFF er enige i modell 1 når det gjelder fylkets innflytelse på godkjenning av v.g. skoler, hvis uttaleretten kun er uttrykk for at vertsfylket på et tidligst mulig tidspunkt får mulighet til å selv å kunne tilpasse seg friskolen som kommer.»

KFF stiller også spørsmål om fylkets innflytelse i det hele tatt er nødvendig for v.g. skoler med landsomfattende opptak, og om ikke innflytelsen fra fylkene forkludrer retten til godkjenning. KFF uttaler i den forbindelse bl.a. at

«Det er i det hele tatt så vanskelig å tenke seg en situasjon hvor godkjenningen av en friskole vil føre til langvarige og vesentlige konsekvenser for en fylkeskommune at vi mener fylkeskommunens rett til innvending kun burde fungere som en papirbestemmelse uten å komme til reell anvendelse noen gang.»

NHO påpeker samtidig at ingen av de foreslåtte modellene tydeliggjør at arbeidslivet bør ha en reell innflytelse i vurderingen av behovet for oppretting av nye frittstående videregående skoler. *NHO* påpeker også betydningen av at departementet ikke gir fra seg avgjørelsen i godkjenningssaker til fylkeskommunen, men legger vekt på brukernes interesse samlet sett i og med at mange frittstående videregående skoler er landsdekkende.

Blant det flertallet av høringsinstansene som mener den fylkeskommunale uttalelsen må tillegges vesentlig mer vekt enn det modell 1 legger opp til, er det variasjoner i uttalelsene når det gjelder sy-

net på om uttalelsen skal tillegges vesentlig eller avgjørende vekt.

Nærings- og handelsdepartementet viser til at det er viktig at den som har totalansvaret for videregående skoler har bestemmende innflytelse, slik at dimensjoneringen av tilbudet vurderes i sammenheng.

«Fylkesmannen i Aust-Agder mener at «uttalelsen må tillegges vesentlig vekt dersom det sannsynliggjøres vesentlige negative konsekvenser ettersom fylkesmannen oppfatter formuleringen «avgjørende vekt» slik at fylkeskommunen i realiteten nærmest vil få avgjørelsesmyndighet. Departementet må etter fylkesmannens oppfatning ha et visst rom få å vurdere saken og konkludere annerledes enn fylkeskommunen.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane uttaler at det er viktig med en grundig vurdering av hvilke negative konsekvenser en godkjenning kan få for vertsfylket. Fylkesmannen peker spesielt på momentene som eksistensen til andre videregående skoler i fylket, eksistensen av opplæringstilbudet ved andre skoler, om flere elever må bo på hybel. Dette vil være særlig være relevant i distriktene der de videregående skolene konkurrerer om de samme elevene.

Oppland fylkeskommune uttaler bl.a. at:

«.. det er viktig at fylkeskommunene gis stor innflytelse i prosessen rundt godkjenning av nye frittstående videregående skoler. Foruten at den enkelte fylkeskommune er forpliktet til å gi sine innbyggere med rett til videregående opplæring et tilbud, må dimensjoneringen av tilbudet tilpasses både elevenes og samfunnets behov for kompetanse. Det betyr at fylkeskommunen har et helhetlig ansvar for videregående opplæring, og hvor tilbud og struktur må planlegges med tanke på å møte behov både på kort og lang sikt. Den langsiktige planleggingen innebærer investeringer og omstruktureringer med store kostnader, særlig der hvor det er store endringer i befolkningssammensetningen og hvor innbyggernes behov og etterspørsel etter videregående opplæring øker. For å unngå en situasjon med overinvesteringer og mye ledig kapasitet, må fylkeskommunens planer samordnes med eventuelle planer om etablering av frittstående videregående skoler. Oppland fylkeskommune mener at der hvor det er investert betydelig beløp og der hvor fylkeskommunen kan vise til negative konsekvenser for fylkeskommunen, må fylkeskommunens uttalelse bli tillagt avgjørende vekt i godkjenningssprosessen.»

Oppland fylkeskommune viser også til at fylkeskommunen vil få et ansvar i tilfeller der en frittstående videregående skole av ulike årsaker innstiller driften.

Blant andre høringsinstanser som mener fylkeskommunen må ha vesentlig eller avgjørende innflytelse ved søknad om godkjenning er *KS, Skolenes landsforbund, Utdanningsforbundet og Elevorganisasjonen*.

Om ansvaret for lærlinger og lærekandidater

Den klare hovedtendensen i høringsuttalelsene er at fylkeskommunen fortsatt skal ha ansvaret for formidling av lærlinger og lærekandidater. Dette gjelder blant annet alle fylkesmennene som har uttalt seg om formidlingsansvaret. Blant dem som fremmer dette synet er *Kommunenes Sentralforbund, Landsorganisasjonen* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*. Fylkeskommunene deler seg med knapt flertall for fortsatt fylkeskommunalt ansvar. *Østfold fylkeskommune* mener ansvaret for formidling av lærlinger må ligge i fylkeskommunen. Fylkeskommunen frykter en situasjon der sterke bedrifter starter egne friskoler for å rekruttere til bedriften. Dette vil være meget uheldig og bidra til å undergrave det offentlige ansvaret. *Aust-Agder fylkeskommune* poengterer betydningen av at det er en enkelt instans som har oversikten både over tilgjengelige læreplasser og alle som ønsker å bli formidlet til disse. *Aust-Agder fylkeskommune* viser til at det i praksis i dag er stor grad av samhandling mellom inntak til skole og formidling til bedrift. Denne samhandlingen er det viktig å opprettholde for å gi søkerne det beste tilbudet.

Oslo kommune anser det nødvendig at fylkeskommunen har formidlingsansvaret for å sikre god koordinering ved formidling av læreplasser innenfor et fylke eller i samarbeid med andre fylker. Betydningen av dette og at entydig ansvar for formidling påpekes av flere av høringsinstansene.

Blant de fylkeskommunene som mener skolene selv bør ha formidlingsansvaret er *Oppland fylkeskommune*. *Oppland fylkeskommune* uttaler at et slikt ansvar vil føre til at de frittstående videregående skolene må ta innover seg samfunnets behov for kompetanse og tilgangen på læreplasser. Videre uttaler fylkeskommunen at

«formidlingsansvaret vil også pålegge de frittstående videregående skolene et helhetlig opplæringsansvar for egne elever, slik at disse oppnår en sluttkompetanse i form av fagbrev på lik linje med yrkesfagelever i de fylkeskommunale videregående skolene. Der hvor det ikke er mulig å finne læreplasser for elever fra frittstående videregående skoler og hvor det ordinære opplæringsløpet skal avsluttes med opplæring i bedrift, mener *Oppland fylkeskommune* de frittstående videregående skolene bør ha et ansvar for at disse elevene får slutført sin opplæring i skole i et VK II-kurs.»

Noen av høringsinstansene foreslår at selv om fylkeskommunen har hovedansvaret må likevel skolene ha et visst ansvar, eksempelvis ved å bidra til å skaffe læreplasser. Dette gjelder blant andre *Kristne Friskolers Forbund* og *Steinerskolene i Norge*. Andre, bl.a. *Fylkesmannen i Aust-Agder* og *Fylkesmannen i Vest-Agder, Kommunenes Sentralforbund, Rogaland fylkeskommune* og *Vest-Agder fylkeskommune*, foreslår at skolene skal ha en plikt til å melde fra til fylkeskommunen om behovet for læreplasser.

5.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet viser til de vurderingene som er gjort i høringsbrevet og foreslår at det innføres en rett til godkjenning for frittstående videregående skoler som fyller lovens krav.

Fylkeskommunal uttalerett

Departementet mener at fylkeskommunen fortsatt skal ha det overordnede ansvaret for videregående opplæring slik det er lovfestet i opplæringsloven § 13–3. Fylkeskommunen må kunne ha et bredt spekter av opplæringstilbud som ivaretar hensynet til blant annet samfunnets behov.

Gjeldende bestemmelse om fylkeskommunens uttalerett ved søknader om godkjenning av en frittstående videregående skole foreslås derfor videreført.

Etter departementets syn er det viktig å finne balansen mellom hensynet til fylkeskommunens mulighet til å ivareta oppgavene som følger av opplæringsloven § 13–3 og hensynet til muligheten for å etablere frittstående videregående skoler.

Departementet mener at en bestemmelse om at retten til godkjenning ikke gjelder dersom etablering av en frittstående videregående skole vil medføre vesentlige negative konsekvenser for vertsfylket eller for samfunnet totalt, vil ivareta begge disse hensynene. Departementet vil også legge vekt på at bestemmelsene for godkjenning av videregående skoler og grunnskoler bygger på de samme vurderingene. Dette omfatter bl.a. spørsmålet om etablering av en friskole vil medføre en urimelig kostnadskreven skolestruktur, selv etter at nødvendige tilpasninger er gjort fra kommunens eller fylkeskommunens side. Etter som det er forskjeller mellom grunnskole og videregående opplæring, vil spørsmålet om hva som er vesentlig negative konsekvenser kunne være ulikt for grunnskoler og vi-

deregående skoler. I det siste tilfellet må man også ta hensyn til kostnadsforskjellen mellom ulike videregående opplæringstilbud.

Dersom etableringen av en frittstående videregående skole for eksempel innebærer at enkelte opplæringstilbud ikke lenger kan tilbys i nødvendig utstrekning, vil dette kunne regnes som en vesentlig negativ konsekvens. Dersom fylkeskommunens og friskolens tilbud samlet sett blir så stort at det ikke er mulig å få skaffet læreplasser, vil dette også kunne tale mot etablering av en frittstående videregående skole.

Dersom departementet skal kunne bygge på uttalelsen fra fylkeskommunen om de konsekvenser en godkjenning vil få, må fylkeskommunen dokumentere sine påstander om vesentlige negative konsekvenser.

Ansvar for formidling av lærlinger og lærekandidater

Etter departementets vurdering bør det fortsatt være slik at fylkeskommunen har ansvaret for formidling av lærlinger og lærekandidater. Dette ansvaret omfatter etter gjeldende regler også dem som skal formidles til læreplass etter å ha fullført skoledelen

av opplæringen i en frittstående videregående skole. Departementet legger til grunn at fylkeskommunen har solid kompetanse på dette området i dag, samt at de har innarbeidede rutiner som bl.a. gjør at koordineringen av formidlingsarbeidet kan skje på best mulig måte. Departementet mener det bør legges vekt på mulighetene til å skaffe læreplasser innenfor de aktuelle studieretningene ved behandlingen av søknader om godkjenning.

Dersom eleven ikke får læreplass i bedrift når opplæringsdelen i skole er avsluttet, må vedkommende få tilbud om alternativ opplæring i skole. Etter departementets vurdering bør fylkeskommunen ha ansvaret for at det i tilfelle blir gitt alternativ opplæring i skole. Departementet forutsetter imidlertid at friskolen legger til rette for at slik opplæring kan gis på friskolen.

Etter friskoleloven § 3-1 skal hjemfylket ha melding når en elev tas inn ved en frittstående videregående skole. For at fylkeskommunen skal kunne skaffe nødvendig antall læreplasser, vil departementet foreslå at denne plikten utvides slik at friskolen også skal melde fra om behovet for læreplasser. Slik melding må sendes når eleven begynner på VKI.

Departementet viser til lovforslagets § 2-2.

6 Forslag om at internasjonale videregående skoler kan godkjennes etter en konkret vurdering

6.1 Gjeldende rett

Etter reglene i friskoleloven er det hjemmel for å godkjenne internasjonale grunnskoler etter en samlet vurdering. Tilsvarende regler er ikke gitt for internasjonale videregående skoler. Definisjonen av begrepet «internasjonal skole» knytter seg først og fremst til at disse skolene har et annet undervisningsspråk enn norsk. Departementet viser for øvrig til friskoleloven § 2–1 og merknadene til denne bestemmelsen i Ot.prp. nr. 33 (2002–2003), punkt 4.1.4.

6.2 Høringsforslaget

I høringsbrevet viste departementet til at framveksten av internasjonale skoler i Norge blant annet henger sammen med den økte mobiliteten i befolkningen. Denne mobilitetsøkningen har medført at flere utenlandske statsborgere gjennom sin arbeidsgiver kommer til Norge for å arbeide, og flere nordmenn har arbeidet i utlandet og latt sine barn begynne skolegangen på utenlandske eller internasjonale skoler.

På grunn av den økte mobiliteten har det vokst fram behov for internasjonale videregående skoler. Dette behovet har først og fremst gjort seg gjeldende i regioner hvor en har næringsvirksomhet eller annen virksomhet som er internasjonalt rettet.

På denne bakgrunn foreslo departementet at internasjonale videregående skoler skal kunne godkjennes etter friskoleloven. Departementets høringsforslag innebar at de internasjonale videregående skolene ikke skal ha rett til godkjenning, men åpner for at slike skoler kan godkjennes etter en samlet vurdering. Departementet uttalte at det særlig vil være relevant å legge vekt på om skolen både prinsipielt og i praksis vil være åpen for alle. Dette betyr blant annet at det ikke kan stilles andre vilkår for inntak enn de som gjelder for inntak til offentlige videregående skoler. Videre vil kravet om at skolen skal være åpen for alle bety at undervisningsspråket må være et språk som flest mulig av innbyggerne behersker, og skolen kan heller ikke stille krav om et visst kunnskapsnivå i dette språket. Engelsk er et språk som vil være godt egnet til

å realisere prinsippet om at skolen skal være åpen for alle. Etter det departementet kjenner til, har de fleste internasjonale skolene engelsk som undervisningsspråk. Departementet ga i høringsbrevet dermed uttrykk for at undervisning på engelsk vil være hensiktsmessig for elever som har fått deler av sin tidligere opplæring ved en internasjonal skole i utlandet, eller elever som tar sikte på fortsette på en slik skole i utlandet. Selv om engelsk er det vanligste språket ved de internasjonale skolene i dag, ser departementet at det kan oppstå behov for skoler som har et annet undervisningsspråk. Departementets høringsforslag innebar derfor at friskoleloven bør åpne for godkjenning av skoler med ulike undervisningsspråk.

Departementet uttalte at det vil være en forutsetning for godkjenning at norske myndigheter har reell mulighet til å føre tilsyn med skolen. I tillegg foreslo departementet at det skal stilles krav om at skolen tilbyr norskopplæring for å få godkjenning. Videre vil det være relevant i den konkrete vurderingen om skolen får tilskudd fra et annet land.

I høringsbrevet ble det presisert at det ved avgjørelsen av en søknad om godkjenning også kan legges vekt på budsjettmessige hensyn.

6.3 Høringsinstansene

Alle høringsinstansene som har uttalt seg til dette forslaget, med unntak av *Elevorganisasjonen*, støtter departementets forslag. *Fylkesmannen i Vest-Agder* uttaler at forutsetningene om at skolene både prinsipielt og praktisk er åpne for alle må være grunnleggende i vurderingen av spørsmålet om godkjenning skal gis. Videre må det legges føringer med hensyn til at elevene får internasjonalt godkjente vitnemål. *Norsk Skolelederforbund* og *YS* støtter forutsetningen om at norske myndigheter skal ha reell mulighet til å føre tilsyn med skolen, og det må forutsettes at det blir gitt tilstrekkelig norskopplæring.

6.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet viser for øvrig til de vurderingene som ble gjort i høringsbrevet, jf. punkt 6.2 ovenfor.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at

frittstående internasjonale videregående skoler skal kunne godkjennes etter en konkret, skjønnsmessig vurdering. Departementet viser til § 2–2 i lovutkastet og til de spesielle merknadene til forslaget.

7 Forslag om regulering av voksnes adgang til å få tilbud i frittstående videregående skoler

7.1 Gjeldende rett

Etter opplæringsloven § 4A–3 har fylkeskommunene siden 1. august 2000 hatt et lovfestet ansvar for å tilby opplæring til voksne som har fått rett til videregående opplæring. Fylkeskommunene får midler til dette gjennom rammefinansieringen. Retten til videregående opplæring gjelder voksne som er født før 1. januar 1978 og som ikke har fullført videregående opplæring. Denne gruppen voksne ble ikke omfattet av rettighetene etter Reform-94. Opplæring spesielt organisert for voksne med rett til videregående opplæring skal etter reglene i opplæringsloven bygge på den enkelte voksne sin realkompetanse. Fylkeskommunene står fritt til å velge om de vil stå for opplæringen selv eller om de vil kjøpe tjenester hos andre tilbydere.

I den tidligere privatskoleloven ble det ikke gjort endringer for å tilpasse loven til retten for voksne til videregående opplæring. Heller ikke friskoleloven gir departementet en entydig hjemmel til å godkjenne tilbud spesielt organisert for voksne.

Etter opplæringsloven § 13–3 andre ledd skal fylkeskommunen gi tilbud om videregående opplæring også til voksne uten rett til slik opplæring. Bestemmelsen eller forarbeidene til den gir ingen nærmere føringer for innholdet i bestemmelsen, heller ikke om kvantitet. Voksne uten rett til videregående opplæring har etter opplæringsloven § 4A–3 andre ledd rett til å fullføre opplæringsløpet dersom de har fått tilbud fra fylkeskommunen om videregående opplæring.

7.2 Høringsforslaget

I høringsbrevet viste departementet til at det fram til 1. august 2000 ble godkjent noen få opplærings-tilbud spesielt tilrettelagt for voksne etter den tidligere privatskoleloven.

De tilbudene for voksne som ble godkjent etter privatskoleloven omfatter dels egne skoler for voksne elever og dels tilbud til voksne ved frittstående videregående skoler som også har andre tilbud. Alle godkjenningene har vært knyttet til kurs innenfor de offentlige fastsatte læreplanene for videregående opplæring. I godkjenningene er det

stilt krav om at timetallet i hvert enkelt fag må være minst 2/3 av læreplanens timetall. Da disse godkjenningene ble gitt, la departementet til grunn at det ikke ble åpnet for godkjenning av korttidskurs, men dette ble ikke eksplisitt nevnt i godkjenningsbrevene. Det formelle grunnlaget for godkjenningene var daværende generelle krav til at alle kurs organisert for voksne, både ved offentlige og ved private skoler, skulle ha et timetall i hvert fag på minst 2/3 av timetallet i læreplanene.

Videre påpekte departementet at formålet med friskoleloven etter § 1–1 er «å medverke til at det kan opprettast og drivast frittstående skolar, mellom anna skolar oppretta av religiøse og/eller etiske grunnar og skolar oppretta som eit fagleg-pedagogisk alternativ, slik at foreldre og elevar kan velje andre skolar enn dei offentlege, jf. lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett § 2 nr. 2.»

Friheten til å velge andre skoler enn de offentlige knytter seg til de internasjonale forpliktelsene Norge har i henhold til blant annet barnekonvensjonen, og gjelder valgfriheten til foreldre og barn/unge under 18 år. Voksne er dermed ikke omfattet av dette.

På bakgrunn av disse vurderingene la departementet i høringsbrevet til grunn at friskoleloven ikke åpner for godkjenning av tilbud om videregående opplæring spesielt organisert for voksne.

Departementet ba imidlertid høringsinstansene vurdere to alternative forslag vedrørende voksne med rett til videregående opplæring. Departementet presiserte at alternativene knytter seg til alle tilbud om videregående opplæring ved friskoler, unntatt de tilbud som etter gjeldende regler omfattes av § 2–2 bokstav e) (bibelskoler, kunsts skoler mv.).

Det første alternativet i høringsforslaget innebærer at friskoleloven verken skal åpne for godkjenning av tilbud spesielt organisert for voksne eller for statstilskudd for voksne som tas inn som elever til en frittstående videregående skole. Departementet presiserte at alternativet innebærer at det blir gitt overgangsordninger for skoler og tilbud for voksne som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven.

Det andre alternative forslaget innebærer at friskoleloven skal åpne for at voksne med rett til videregående opplæring kan tas inn som elever på en fritt-

stående videregående skole. Departementet pekte på at et slikt forslag forutsetter at fylkeskommunen har plikt til å vurdere om den voksne har rett til videregående opplæring eller ikke, samt en plikt til å foreta realkompetansevurdering av den voksne. Departementet la til grunn at fylkeskommunen har denne plikten i dag, men at forslaget betyr at denne plikten må utøves i et tidsmessig samsvar med inn- tak til den frittstående skolen. Departementet satte som forutsetning for dette alternativet at den voksne har rett til et individuelt tilpasset opplæringstilbud blir ivaretatt. Tilskuddet bør i tilfelle bli gitt ut fra omfanget på hva realkompetansevurderingen har vist at den enkelte trenger for å få fullført videregående opplæring.

7.3 Høringsinstansene

Blant høringsinstansene er det en klar overvekt av dem som slutter seg til det alternative forslaget om at voksne med rett til videregående opplæring skal kunne tas inn som elever i frittstående videregående skoler. De fylkeskommunene som har uttalt seg om de alternative forslagene vedrørende voksne, er tilnærmet likt fordelt på alternativ 1 og alternativ 2 i departementets høringsforslag.

Høringsinstanser som mener at voksne ikke skal kunne tas inn som elever i frittstående videregående skoler:

Ca. en fjerdedel av landets fylkeskommuner, herunder *Oslo kommune*, støtter departementets alternative forslag om at voksne ikke skal være elever i frittstående videregående skoler. Det samme mener bl.a. *Utdanningsforbundet*, *YS* og *Elevorganisasjonen*.

Aust-Agder fylkeskommune viser bl.a. til at voksne har rett til et tilbud som er tilpasset den realkompetansen som den enkelte besitter og uttaler:

«Som regel tilsier dette et avkortet løp. Dette krever helhetlig planlegging og fylkeskommunen må kunne se alle tilbud til voksne i sammenheng for å gjennomføre en rasjonell organisering av opplæringa. Det er ikke gitt at man i tid kan tilpasse realkompetansevurderingen til inntaket ved de frittstående skolene.»

Oslo kommune er opptatt av fylkeskommunens mulighet til å skape varierte og kostnadseffektive tilbud til voksne, og at det innenfor dagens regelverk skjer samarbeid mellom Oslo kommune og private tilbydere.

Utdanningsforbundet begrunner sitt syn bl.a.

med at det er fylkeskommunene som har ansvaret for realkompetansevurderingen.

Høringsinstanser som mener voksne med rett til videregående opplæring må kunne tas inn som elever i frittstående videregående skoler:

Uttalelsene til de høringsinstansene som støtter departementets alternative forslag om at voksne kan tas inn som elever i frittstående videregående skoler er i hovedsak prinsipielt begrunnet, men også i stor grad begrunnet i behovet for å ivareta gamle håndverkstradisjoner og små fag der hovedgruppen av søkerne er voksne.

Høringsinstansenes prinsipielle vurderinger er nokså ulikt formulert, men knytter seg i hovedsak til at voksne må ha samme rett som ungdom til å velge mellom private og offentlige opplæringstilbud. Videre påpeker flere at det ikke er noen prinsipiell forskjell verken på fylkeskommunens ansvar for ungdom med rett og voksne med rett til videregående opplæring eller når det gjelder finansiering i og med at begge gruppene omfattes av rammefinansieringen til fylkeskommunene.

Blant andre høringsinstanser som støtter det alternative forslaget om at voksne med rett til videregående opplæring kan tas inn som elever ved frittstående videregående skoler er Norske Privatskolelærers Landsforbund, Norsk Skolelederforbund, Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon.

Miljøverndepartementet viser til at riktig håndverkskompetanse er helt avgjørende for hvordan kulturminner og kulturmiljøer settes i stand og holdes i hevd. Dagens håndverksutdanning gir ikke tilstrekkelig kunnskap og metodikk for å utføre tilfredsstillende arbeid, og dette departementet mener det derfor er viktig at det finnes andre muligheter og tilbud. Miljøverndepartementet viser til at det i all hovedsak er voksne som tar utdanning innen disse fagene. Folkekulturforbundet viser også til at søkerne til de tradisjonelle håndverksfagene stort sett er voksne som har brukt opplæringsretten sin. Gjennestad gartnerskole uttaler bl.a. at enkelte små fag kan forsvinne helt dersom den statlige støtten til voksne elever i frittstående videregående skoler uteblir. Vinterlandbruksskolen på Jæren gir uttrykk for at det i forbindelse med overtakelse av gård er behov for kunnskap og omskolering.

Høringsinstanser som ikke slutter seg til noen av departementets alternative høringsforslag

Noen få høringsinstanser gir uttrykk for at de ikke støtter noen av de alternative forslagene. Dette gjel-

der bl.a. Kommunenes Sentralforbund som uttaler at friskoleloven i utgangspunktet ikke bør åpne for godkjenning av tilbud for voksne med rett til videregående opplæring, men «fylkeskommunene bør imidlertid ha anledning til å gjøre egne avtaler med friskolene. KS mener at de to alternativene departementet beskriver blir for absolutte».

Blant de instansene som ikke gir støtte til departementets alternative høringsforslag eller som bare delvis slutter seg til alternativ 2, er begrunnelsen i hovedsak at ingen av høringsforslagene inkluderer voksne uten rett til videregående opplæring. Disse instansene viser bl.a. til behovet for opplæring og omskolering i voksen alder og mener at frittstående videregående skoler derfor må kunne ta inn voksne uten rett til videregående opplæring. Det blir vist til at flere skoler har fått godkjenning etter den tidligere privatskoleloven, og at godkjenningen også innebærer at skolene kan ta inn voksne elever både med og uten rett til videregående opplæring.

Blant disse høringsinstansene er Natur videregående skoler, Aglo videregående skole, organisasjonen Rusfri og Handels- og servicenæringens Hovedorganisasjon.

Høringsinstansene som mener at voksne uten rett til videregående opplæring må kunne tas inn som elever ved frittstående videregående skoler, er delt i synet på om disse voksne skal utløse statlig tilskudd eller ikke.

Noen av høringsinstansene gir uttrykk for bekymring for hvilke konsekvenser departementets høringsforslag vil ha for de allerede godkjente skolene som har et stort innslag av voksne elever, både med og uten rett til videregående opplæring. Det blir gitt uttrykk for at eventuelle endringer i friskoleloven ikke må gjelde de skolene som allerede har godkjenning.

7.4 Departementets vurderinger og forslag

Om voksne med rett til videregående opplæring

Den tidligere privatskoleloven ble ikke særskilt vurdert i forbindelse med innføring av den lovfestede retten til videregående opplæring for voksne. Det er etter departements syn derfor behov for å tydeliggjøre hva som skal være gjeldende rett når det gjelder voksnes muligheter for inntak til frittstående videregående skoler.

Departementet legger til grunn at voksne med rett til videregående opplæring bør kunne tas inn som elever ved frittstående videregående skoler.

Departementet understreker at det er fylkeskommunen som må vurdere om den voksne har rett til videregående opplæring eller ikke og foreta realkompetansevurdering. Departementet forutsetter også at den voksnes rett til et individuelt tilpasset opplæringstilbud, jf. opplæringsloven § 4A–3, blir ivaretatt. Departementet foreslår at tilskuddet for voksne med rett til videregående opplæring blir gitt ut fra omfanget på opplæringen slik det vil være på grunnlag av realkompetansevurderingen. Departementet foreslår at en voksen som søker inntak til en frittstående videregående skole skal ha en lovfestet plikt til å bli realkompetansevurdert. Departementet foreslår også at ungdom som søker inntak til frittstående videregående skoler, skal prioriteres foran voksne søkere med rett ved oversøking.

Departementets forslag utelukker ikke at opplæringstilbud spesielt organisert for voksne kan godkjennes etter friskoleloven dersom vilkårene i loven er oppfylt. Dette kan særlig være aktuelt når det gjelder modulbasert opplæring. Departementet vil imidlertid spesielt peke på vilkåret i lovens § 3–1 om at skolen må være åpen for alle som fyller vilkårene for inntak i offentlige skoler og § 2–3 om krav til læreplaner.

Departementet presiserer at vurderingene og forslagene i kapitlet her ikke gjelder skoler som er godkjent etter friskoleloven § 2–2 bokstav e eller etter den tilsvarende bestemmelsen i den tidligere privatskoleloven.

Etter opplæringsloven § 4A–3 fjerde ledd er opplæringen for voksne gratis. På samme måten som for ungdom gjelder retten til gratis opplæring bare fylkeskommunale tilbud, herunder tilbud som fylkeskommunen kjøper av andre aktører. Dersom en voksen velger å bruke opplæringsretten sin på en friskole, må vedkommende imidlertid betale skolepenger på samme måte som ungdom.

Om voksne uten rett til videregående opplæring

Flere av høringsinstansene tar til orde for at ikke bare voksne søkere med rett til videregående opplæring, men også voksne uten slik rett, må kunne tas inn som elever i frittstående videregående skoler.

I Ot.prp. nr. 44 (1999–2000) uttalte departementet følgende om voksne som ikke ble omfattet av forslaget om rett til videregående opplæring for voksne:

«Departementet er klar over at dei som er fødte i eller etter 1978 og ikkje har fullført vidaregåande opplæring, ikkje vil få dei same rettane som dei som er fødte før 1. januar 1978. Departe-

mentet vurderer det likevel slik at det er særleg viktig at dei som aldri har hatt lovfesta rett til vidaregåande opplæring, no får ein slik rett».

En av konsekvensene av lovendringen i opplæringsloven er at loven prioriterer en gruppe voksne foran en annen gruppe voksne. Etter departementets syn vil det være prinsipielt uheldig å undergrave denne prioriteringen ved å skulle gi statlig tilskudd for voksne uten rett til vidaregåande opplæring når de er elever ved frittstående vidaregåande skoler, også fordi fylkeskommunen ville få trekk i rammetilskuddet for en gruppe som ikke er prioritert gjennom individuelle rettigheter i opplæringsloven. Departementet vil på denne bakgrunn ikke tilrå at voksne uten rett til vidaregåande opplæring kan tas inn som elever ved frittstående vidaregåande skoler og dermed utløse statstilskudd.

Noen av høringsinstansene har tatt til orde for at voksne uten rett til vidaregåande opplæring bør kunne tas inn som elever, men uten å utløse tilskudd fra staten ved at a-etat, trygdekontor eller andre kjøper plasser. Etter departementets vurdering vil en slik ordning komme i konflikt med friskoleloven på flere områder. Det vil vanskelig kunne være forenlig med bestemmelsen i friskoleloven § 6–4 om at alle offentlige driftstilskudd og eiendeler fra elevene skal komme elevene til gode, dvs. de elevene som er tatt inn etter inntaksreglene i friskoleloven. Det er etter departementets syn også bare disse elevene som vil ha rettigheter etter loven. I tillegg vil det statlige tilsynet bare omfatte den virksomheten som ligger innenfor lovens virkeområde.

Videre har friskoleloven § 1–4 et krav om at skolen ikke kan drive annen virksomhet enn skole i samsvar med friskoleloven. Etter friskoleloven skal det drives virksomhet som utløser rett til tilskudd. Opplæring til voksne uten rett som ikke utløser statstilskudd vil dermed være virksomhet som ikke omfattes av friskoleloven. Kjøp av plasser vil kunne åpne for kommersiell virksomhet, noe friskoleloven setter forbud mot.

Departementet mener det er viktig å ivareta de mulighetene for kontroll med bruk av tilskuddsmidlene og skolepengene fra elevene som ligger i friskoleloven. En ordning som åpner for å fylle opp plasser med søkere som ikke utløser tilskudd vil gjøre dette vanskelig. Departementet vil også vise til den muligheten friskolene har til å etablere egne virksomheter utenfor friskolelovens virkeområde.

På denne bakgrunn foreslår departementet at friskolene ikke skal ha anledning til å ta inn voksne søkere uten rett.

Særlig om skoler for funksjonshemmede

I Ot.prp. nr. 33 (2002–2003) som i hovedsak gjaldt endringer for frittstående grunnskoler, foreslo departementet at den særlige godkjenningsordningen av skoler for funksjonshemmede skulle opphøre. Fordi lovproposisjonen ikke inneholdt store prinsipielle endringer for vidaregåande skoler, ble den særlige godkjenningsordningen for vidaregåande skoler for funksjonshemmede foreslått videreført. Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 33 (2002–2003) uttalte komiteens flertall i Innst.O. nr. 80 (2002–2003):

«Flertallet er kjent med at det er foreslått å avvikle tilskuddsregel nr. 1 og 2 i dagens privatskolelov § 26. Flertallet mener denne type skoler representerer et viktig tilbud for en utsatt gruppe i samfunnet og forutsetter at finansiering av de skoler som i dag ligger under disse tilskuddsreglene, opprettholdes. Flertallet forutsetter videre at for de skolene som allerede er godkjent etter disse reglene, innebærer forslaget til ny lov ingen endring i forhold til de vilkår som er satt for godkjenning.»

Flertallet uttalte videre:

«Flertallet viser til at etter gjeldende privatskolelov kan departementet godkjenne skoler for funksjonshemmede elever. Flertallet legger vekt på at forslaget innebærer en videreføring av gjeldende regler.

Flertallet vil understreke at når det gjelder godkjenning av vidaregåande skoler videreføres bestemmelsene i privatskoleloven i ny § 2–2. Dette betyr at dagens praksis for godkjenning av vidaregåande skoler for funksjonshemmede videreføres.»

Flere av skolene for funksjonshemmede som allerede er godkjent tar i dag inn voksne søkere uten rett til vidaregåande opplæring. Departementet foreslår at disse skolene fortsatt skal ha mulighet til dette gjennom friskoleloven, men at også disse skolene må prioritere søkere med rett til vidaregåande opplæring i inntaket. Departementet foreslår at vilkåret om realkompetansevurdering før inntak også skal gjelde ved inntak til skoler for funksjonshemmede. Departementet viser for øvrig til lovforslagets § 3–1.

Overgangsordninger

Eksisterende skoler som omfattes av departementets forslag om at voksne uten rett til vidaregåande opplæring ikke kan tas inn som elever ved frittstående skoler, bør få rimelig tid til tilpasning. Departementet bør derfor kunne fastsette overgangsordninger for allerede godkjente skoler.

8 Skolepenger og tilskuddsgrunnlaget.

8.1 Gjeldende rett

Reglene om skolepenger er gitt i friskoleloven § 6–2 andre og tredje ledd når det gjelder grunnskoler og § 6–4 andre og tredje ledd for videregående skoler. De to bestemmelsene er i all hovedsak like.

Friskoleloven § 6–2 tredje ledd lyder:

«Skolar som tek imot offentlege tilskot som ikkje dekkjer alle driftsutgifter, kan krevje inn skolepengar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Skolepengane må ikkje setjast høgare enn det som trengst for saman med tilskotet å dekkje driftsutgifter som svarar til utgiftsnivået ved ein tilsvarende offentleg skole i kommunen det er naturleg å samanlikne seg med. Dersom styret fastset høgare skolepengar, trengst det godkjenning av departementet.»

Friskoleloven § 6–4 tredje ledd lyder:

«Skolar som tek imot offentlege tilskot som ikkje dekkjer alle driftsutgifter, kan krevje inn skolepengar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Skolepengane må ikkje setjast høgare enn det som trengst for saman med statstilskotet å dekkje driftsutgifter som svarar til utgiftsnivået ved tilsvarende offentleg skole som det er naturleg å samanlikne med. Dersom styret fastset høgare skolepengar, trengst det godkjenning av departementet.»

I merknadene til §§ 6–2 og 6–4 i Ot.prp. nr. 33 (2002–2003) er det presisert at det er det tilskuddsgrunnlaget som departementet fastsetter etter lovens § 6–1 og § 6–3 som skal legges til grunn ved beregning av hva som er driftsutgifter som svarer til utgiftsnivået ved tilsvarende offentlige skoler som det er naturleg å sammenlikne med.

Etter gjeldende regler er det ikke adgang for frittstående skoler til å kreve noen typer egenbetaling fra foreldre og elever utover egenbetaling i form av skolepenger etter friskolelovens § 6–2 tredje ledd og § 6–4 tredje ledd. I tillegg er det noen skoler som ikke kan kreve noen form for skolepenger. Dette gjelder skoler for funksjonshemmede, fordi disse får dekket alle driftsutgiftene gjennom statstilskuddet etter en normalsats per elev per skoleår, jf. friskoleloven § 6–6.

8.2 Høringsforslaget

Skolepenger

I høringsbrevet viste departementet til at det i Ot.prp. nr. 80 (2002–2003) ble signalisert at departementet vil vurdere om det er behov for en nærmere presisering av reglene om skolepenger, blant annet i forhold til kapitalkostnader. Departementet understreket i høringsbrevet at størrelsen på skolepengene vil ha betydning for spørsmålet om den reelle valgfriheten for elever og foreldre. Departementet ga derfor uttrykk for at det må være en øvre grense for hvor mye som kan kreves i skolepenger. I tillegg viste departementet til at prinsippet om at alle offentlige driftstilskudd og skolepenger skal komme elevene til gode innebærer en begrensning i størrelsen på skolepengene.

Departementet ba høringsinstansene vurdere om de frittstående skolene skal få adgang til å øke skolepengene for å ta høyde for kapitalkostnader.

I høringsbrevet viste departementet til merknadene i Ot.prp. nr. 33 (2002–2003) s. 47 om at «dersom ein skole får dekt 85 prosent av normalsatsen for det aktuelle skoleslaget, vil skolen kunne krevje inntil 15 prosent av denne normalsatsen i skolepengar.»

Departementet foreslo at det sies uttrykkelig i loven at skolepengene kan utgjøre inntil 15 prosent av tilskuddsgrunnlaget. Departementet viste til at dette vil føre til mindre usikkerhet for skolene med hensyn til hvor store skolepenger som er tillatt. Det skal fremdeles være mulig å søke om høyere skolepenger dersom skolen kan påvise at den har relevante utgifter som ikke dekkes av tilskuddsgrunnlaget.

Friskoleloven § 3–1 slår i likhet med den gamle privatskoleloven fast prinsippet om at frittstående skoler som får offentlig støtte skal være åpne for alle som fyller vilkårene for inntak i offentlige skoler. Formålet med loven er nettopp å sørge for at retten til å velge en annen skole enn den offentlige for sine barn, blir en reell mulighet for alle ved at friskolene får offentlig støtte. Etter dagens lov blir friskolene hovedsaklig finansiert av det offentlige, og loven åpner for at skolen kan finansiere det som ikke dekkes av det offentlige ved å ta skolepenger.

Å tilby barn og unge en god offentlig skole vil alltid være regjeringens hovedansvar. De frittstående skolene skal dekke behovet til dem som bevisst ønsker å velge en friskole, men regjeringen ser det ikke som noe mål i seg selv at flest mulig elever velger friskoler. Poenget er at valgmuligheten skal være reell, uavhengig av foreldrenes/elevenes økonomiske stilling. Dersom skolepengene blir for høye, vil skolen i praksis ikke være åpen for alle. Faren er da at man får eliteskoler for dem som kan betale, noe som igjen kan føre til sosial segregering. Hensikten med offentlig finansiering av friskoler er nettopp å motvirke en slik utvikling. De som ønsker å etablere skoler med et klart høyere kostnadsnivå enn den offentlige skolen har anledning til å gjøre det, men i så fall med full privat finansiering. Slike skoler vil ikke motta statstilskudd.

Retten til gratis grunnskoleopplæring

I høringsbrevet viste departementet til at det i januar 2003 ble foretatt en presisering av gratisprinsippet i opplæringsloven i form av en ny § 2–15. Det ble her presisert at foreldre ikke har plikt til å dekke noen former for utlegg knyttet til grunnskoleopplæringen, for eksempel undervisningsmateriell, leirskoleturer eller andre typer store og små ekskursjoner som er en del av grunnskoleopplæringen. Bestemmelsen retter seg mot den offentlige grunnskoleopplæringen og gjelder derfor ikke frittstående skoler.

Etter departementets syn foreligger det ingen uklarhet i friskolelovens bestemmelser i forhold til gratisprinsippet i opplæringsloven. Fordi spørsmålet om dette har vært reist i flere ulike sammenhenger, ønsket departementet likevel å foreta en presisering i friskoleloven.

8.3 Høringsinstansene

Skolepenger

De fleste høringsinstansene (*Justisdepartementet, Fylkesmennene i Sør-Trøndelag og Aust-Agder KS, Buskerud, Aust-Agder, Vest-Agder og Hordaland fylkeskommuner, Oslo kommune, Elevorganisasjonen, Utdanningsforbundet, YS, LO*) som har uttalt seg om skolepengene, støtter departementets forslag om at loven skal angi en maksimumsgrense for skolepenger på 15% av tilskuddsgrunnlaget.

Disse høringsinstansene peker blant annet på hensynet til at friskolene skal være åpne for alle og til økt forutberegnelighet for eleven og dennes familie.

Oslo kommune uttaler:

«Oslo kommune er opptatt av at friskolene reelt sett skal være åpne for alle. Dersom friskolene gis adgang til å øke skolepengene for å innfri kapitalkostnader, frykter kommunen så høye skolepenger at skolene i realiteten lukkes for mange elever. På den andre side ser kommunen at dersom skolene ikke gis adgang til å innlemme kapitalkostnader i skolepengene, kan dette få betydning for hvem som har anledning til å etablere friskoler.»

KS uttaler at

«dersom elevene (foresatte) skal kunne velge om de vil gå på en fylkeskommunal eller frittstående videregående skole, må ikke de foresattes økonomi være avgjørende for valget. KS er enig med departementet at for høye elevpenger kan føre til sosial segregering og utvikling av eliteskoler for dem som kan betale. KS støtter derfor forslaget i § 6–2 om at skolepengene ikke skal kunne utgjøre mer enn 15% av det tilskuddsgrunnlaget Stortinget fastsetter.»

LO støtter at det presiseres at skolepenger i frittstående skoler ikke kan overstige 15 % av tilskuddsgrunnlaget, slik at det ikke skapes usikkerhet om hvor stor andel skolepenger som er tillatt.

Norsk Skolelederforbund slutter seg til hovedlinjene i departementets vurderinger av konsekvensene av for høye skolepengene, «men vil likevel reservere seg ved konklusjonen at det vil være fare for en utvikling i retning av eliteskoler ved for høye elevpenger. En bør ikke se bort fra at frittstående skoler vil kunne ønske å tilby for eksempel en styrket tilpasset opplæring til elever med særskilte vansker. Dette vil utvilsomt kreve økte kostnader som skolen må kunne få dekket inn. Slike tilbud bør ikke ødelegges ved å bruke begrep som eliteskoler i en argumentasjon.»

Elevorganisasjonen mener det er urealistisk når departementet antar at det foreslåtte regelverket gjør det umulig å tjene penger på privat skoledrift:

«Samtidig finnes det mange muligheter til å tjene penger for private skolegründere. Utleie av bygninger, salg av skolebøker, salg av materiell og andre bigeskjeffer knyttet til skolesamfunnet blir raskt en industri i seg selv. Kontrollmekanismene som skal til for å unngå dette ville være av en så enorm størrelse at det ikke ville lønne seg. Derfor er dette et uløselig problem all den tid man har private skoler. Elevorganisasjonen mener departementet er urealistiske når de antar at det vil være umulig å tjene penger på privat skoledrift med det foreslåtte regelverket.

Private skoler som gir avkastning er et skremmende fremtidsperspektiv. Det er lett å

se for seg at skoler som driver kommersielt vil utkonkurrere den offentlige skolen. Et virkemiddel som bør benyttes for å begrense dette er å ikke dekke kapitalkostnader. Dersom det skal finnes private skoler, bør disse være initiert av et ønske om avvikende formål, ikke å få avkastning på investeringen sin. Ved å ikke dekke kapitalkostnader, kan myndighetene på en enkel måte sikre dette.»

Det samme flertallet av høringsinstansene mener stort sett at det skal være mulig å søke departementet om å få godkjent høyere skolepenger enn det som er lovens utgangspunkt. Flere instanser viser til at skolen da må ha *dokumenterte og relevante* tilleggsutgifter som gjør at man trenger høyere skolepenger. KS uttaler:

«Forutsetningen er at skolen har *driftsutgifter* som tilsvarer utgiftsnivået ved en tilsvarende offentlig videregående skole i fylkeskommunen det er naturlig å sammenlikne med, men som ikke dekkes av tilskuddsgrunnlaget.»

Norsk Skolelederforbund mener

«det i rimelig grad bør åpnes for mulighet til å bygge opp reserver eller være mulighet for å finansiere for eksempel bygningsmessige forhold/kapitalkostnader ved en noe økt, tidsbegrenset egenandel.»

Oslo kommune vil påpeke at det er knyttet mange problemstillinger til hvordan man skal avgrense kapitalkostnader, og kommunen mener derfor at problemstillingen må utredes nærmere før man kan ta stilling til spørsmålet.

Oslo kommune støtter forslaget om en generell øvre grense for skolepenger på 15 prosent av tilskuddsgrunnlaget, og at departementet etter søknad kan godkjenne høyere skolepenger under forutsetning av at skolen har driftsutgifter som tilsvarer utgiftsnivået ved en tilsvarende offentlig skole det er naturlig å sammenlikne med, men som ikke dekkes av tilskuddsgrunnlaget.

Buskerud fylkeskommune uttaler derimot at det ikke bør gis adgang til å øke elevpengene utover 15 % av tilskuddsgrunnlaget. KS uttaler at

«Friskolene må etter KS mening ha adgang til å dekke kapitalkostnadene igjennom økte skolepenger, men taket på skolepengene bør ikke overstige 15 % av tilskuddsgrunnlaget. Dersom skolepengene overstiger 15 %, vil dette kunne komme i konflikt med mål om frihet til å velge.»

Friskolene og deres organisasjoner er i mot at det skal settes et øvre tak på elevpengene på 15 % av tilskuddsgrunnlaget. *Steinerskolene i Norge* mener

«forslaget om en begrensning av foreldrebidraget til 15 % av tilskuddet innebærer et vesentlig

tilbakeskritt og en kraftig innstramming i forhold til tidligere praksis og forståelse av hvordan dette skal håndteres.»

Norske Privatskolers Landsforbund

«ser ingen grunn til at det er behov for å endre §§ 6–2 og 6–4 i loven fordi den eksisterende ordningen har fungert tilfredsstillende.»

Gjennestad Gartnerskole uttaler:

«For frittstående skoler er det viktig å presisere at husutgifter ikke er medtatt i beregning av tilskuddene, disse må legges på de 15% som nevnes som skolepengegrunnlag. Et gratisprinsipp i en friskole som ikke har dekning av alle utgifter er et umulig prinsipielt standpunkt. De 15% må ikke sees i forhold til en sats, men i forhold til totale skoleutgifter.»

Kristne Friskolers Forbund (KFF) mener at forslaget til departementet ikke tar hensyn til at skolene faktisk har bygningsutgifter.

KFF uttaler:

«KFFs medlemsskoler ønsker ikke å ha store skolepenger, men så lenge det ikke gis husleiestøtte til friskolene, synes forslaget om maks 15 % av tilskuddsgrunnlaget i skolepenger, alt for stramt. Ordningen holder bygningsutgifter, som vitterlig er store og vesentlig utgifter, utenfor som om slike utgifter ikke eksisterer.

For friskolene er det en umulig tanke å akseptere et regelverk som er basert på at visse faktiske utgifter, nemlig husleie/kapitalutgifter, ikke eksisterer. Husutgifter må inkluderes i forståelsen av de utgifter skolene har! Disse utgiftene må legges på den sum som tilskuddsgrunnlaget utgjør (driftsutgifter pluss husleie/kapitalutgifter).»

KFF mener videre at departementet synes å begrunne forslaget med å skulle sikre skolenes non-profit status. KFF mener «det er andre sider i loven og i regnskapsforskriften som hjemler dette, og det må ikke koples til de 15 % som skolepengetak.»

Steinerskolene i Norge stiller seg støttende til begrunnelsen bak forslaget om innskjerping av skolepenger. De anfører imidlertid at konsekvensene av denne innskjerping betyr at skolene i realiteten ikke kan drive med de samme ressurser som man har tilgjengelig i offentlige skoler.

Dette skyldes i følge Steinerskolene i Norge følgende forhold:

«I og med at frittstående skoler ikke får dekket kapitalkostnader og kun 85 % av driftsutgiftene er det nødvendig med foreldrebidrag og som i steinerskolene, at lærerne velger å arbeide med

reduerte lønninger. Skal det bli slik som departementet legger opp til at det kun kan taes 15 % av driftstilskuddet basert på driftskostnader i offentlig skole vil det i realiteten bety at det ikke er mulig å drive frittstående skoler i Norge.

Muligheten til å søke om forhøyede egenandeler vil i liten grad vil hjelpe på denne situasjon da det ofte tar lang tid å få gjennomslag for en slik søknad om utvidet egenandel. Det synes det merkelig at man lager en dispensasjonsmulighet som de aller fleste må benytte seg av for å kunne eksistere.»

Kapitalkostnader

Steinerskolene i Norge mener det er påfallende at Stortinget og departementet ikke tar hensyn til det arbeid som ble gjort i denne saken i Høybråtenutvalget (NOU 1997: 16) og i de stortingsvedtak som ble gjort i kjølvannet av denne. Her ble det klart fremstilt at i driftskostnader kan man også innberegne kapitalkostnader. Dette sprang ut av en erkjennelse av at skolene selvfølgelig må kunne beregne egenandeler fra både drift- og husleiekostnader (inkl. vedlikeholdsutgifter).

Steinerskolene i Norge foreslår følgende:

«Istedenfor å definere 15 % av tilskuddet bør man si at det ikke er anledning til å ta høyere egenandel enn 15 % av hva det koster å drive tilsvarende offentlig skole. Å drive vil da innbefatte kapitalkostnader.»

Steinerskolene i Norge anfører også at det er et misforhold i forbindelse med kravet om at alle midler skal komme elevene til gode, og departementets presisering av at ingen skoler kan budsjettere med et over- eller underskudd da alle midler skal komme de elevene til gode som pr. i dag er i skolene.

Ved oppstart av en skole vil det for det første nødvendigvis kreves en god del investeringer til utstyr, oppussing og istandsetting av lokaler, inventar og alt det som fysisk hører til på en skole. For å kunne foreta de nødvendige investeringer må en slik skole oppta lån, gjerne med foreldre eller støttespillere som kausjonister. Regnskapsmessig er det i noen tilfeller ikke til å unngå at skolen vil gå med underskudd de første to-tre årene.

I Høybråten-utvalgets rapport, NOU 1997: 16, går utvalget for det andre enstemmig inn for at en frittstående skole må ha anledning til å overføre inntil 10 % av inntektene til neste år, og at inntil 15 % av inntektene må kunne avsettes til et investeringsfond. I en frittstående skole kan elevtallet variere betydelig fra år til annet. Det er gode og dårlige år. For å kunne drive forsvarlig må det etter Steinerskolenes mening være mulig å avsette midler i gode år, og å bruke av disse i dårlige år.

Steinerskolene i Norge mener derfor at bestemmelsen om at alle midlene må komme elevene til gode, må bety at midler ikke kan trekkes ut av skolen i form av utbytte eller annen form for avkastning. Når lovens bestemmelse tolkes så snevert som departementet har lagt opp til i det siste, vil det sette så sterke restriksjoner på driften at det knapt vil være mulig å drive rasjonelt.

Oslo kommune viser for øvrig til sin høringsuttalelse av 28.08.2002, bystyrevedtak 323/2002, vedrørende endring av friskoleloven, og ber departementet vurdere fordelingen av ansvar for finansiering, administrasjon og tilsyn mellom staten, kommunen/fylkeskommunen og friskolene særlig med hensyn til spesialundervisning i både grunnskolen og videregående skole og til elever med annet morsmål enn norsk og samisk i grunnskolen.

Fylkesmannen i Rogaland uttaler at offentlig skole skal være gratis. De frittstående skolene har til nå tatt inntil 15% av tilskuddsgrunnlaget som elevbetaling. Kapitalkostnader inngår ikke i tilskuddsgrunnlaget for frittstående skoler og det er kun en begrenset adgang til å bygge opp kapital fra et år til et annet for å «spare» til f.eks. investeringer. Dette medfører at de fleste skoler må ha en tredje inntektskilde i tillegg til statstilskudd og elevbetaling. Fylkesmannen i Rogaland mener derfor primært at kapitalkostnader må tas inn i grunnlaget for statstilskuddet. Sekundært må frittstående skoler kunne ta høyde for kapitalkostnader i elevbetalingen, i alle fall til en viss grad.

Retten til gratis opplæring

De fleste av høringsinstansene som har uttalt seg om retten til gratis opplæring utover den adgangen loven gir til å kreve skolepenger, støtter departementets forslag.

Fylkesmannen i Vest-Agder uttaler at

«lovfesting av gratisprinsippet [...] vil kunne forenkle fylkesmannens tilsyn med at skolene ikke tar skolepenger utover det som er tillatt, og således sikre prinsippet om reell valgmulighet, uavhengig av familieøkonomi».

Fylkesmannen i Finnmark viser til tilfeller der foreldre har dugnad eller vasker skolen for å unngå utgifter til rengjøringspersonale. Fylkesmannen stiller spørsmål om slik dugnad skal regnes inn i skolepenger på ikke mer enn 15 % av tilskuddsgrunnlaget, eller om dette skal sees utenom 15%-regelen.

Kristne Friskolers Forbund gir forslaget betinget støtte:

«Når det gjelder «gratisprinsippet», aksepterer vi en praktisering av dette i friskoler som er lik praktiseringen i tilsvarende offentlige skoler, forutsatt at tilskuddet til friskolene dekker 85 % av alt som er gratis for elevene i offentlig skole. Så lenge tilskudd til leirskole og tilskudd til kapitalutgifter/husleie ikke er innbakt i tilskuddet til friskolene, må skolen kunne ta betaling for dette ut over de nevnte 15 % av tilskuddsgrunnlaget».

Elevorganisasjonen minner om at

«det kan være vanskelig å gjøre noe reelt skille mellom skolepenger og andre egenbetalinger. Vi regner med at dette betyr at alle egenbetalinger må inn gjennom skolepengene, at dette til sammen ikke kan overstige 15 %, og at dette er gjort klart før skoleåret begynner. I så fall støtter vi dette forslaget».

8.4 Departementets vurderinger og forslag

De frittstående videregående skolene har etter dagens regler svært begrensede muligheter til å finansiere utgifter til lokaler, det vil si husleie og ka-

pitalkostnader, gjennom statstilskudd og skolepenger. Departementet har bedt om høringsinstansenes syn på om de frittstående skolene skal få adgang til å øke skolepengene for å ta høyde for kapitalkostnader og husleie. Flere av høringsinstansene mener at regelverket må gi mulighet for å finansiere kapital- og husleieutgifter. Departementet slutter seg til dette, men legger samtidig vekt på at skolepengene ikke må være høyere enn at skolen i praksis er åpen for alle, jf. lovens § 3–1. Departementet vil på denne bakgrunn foreslå en begrenset mulighet til å få dekket utgifter til husleie og kapitalkostnader gjennom skolepengene. Forslaget innebærer at skolene kan kreve et tillegg til de ordinære skolepengene. Dette tillegget skal være et beløp fastsatt av departementet.

Det må legges vekt på prinsippet om at skolene skal være åpne for alle.

Departementet vil for øvrig presisere at det ikke er anledning for skolene til å kreve skolepenger ut over de reglene som er gitt i friskoleloven. Departementet viser ellers til lovforslagets §§ 6–2 og 6–4.

9 Diverse endringer

9.1 Forslag om egen forskriftshjemmel for inntak av utenlandske søkere

Departementet er kjent med at enkelte skoler tar inn utenlandske elever i et betydelig omfang. Disse elevene utløser statstilskudd. I tillegg vil inntak av en stor andel utenlandske søkere kunne komme i konflikt med lovens formål om foreldre og elevers rett til å velge andre skoler enn de offentlige. Departementet mener på denne bakgrunn at det kan være behov for å sette begrensninger for hvor mange utenlandske elever en skole kan ha. Departementet vil understreke at eventuelle begrensninger må skje i samsvar med de internasjonale forpliktelsene Norge har.

Departementet vil på denne bakgrunn foreslå en hjemmel til å gi forskrifter om inntak av utenlandske søkere for å kunne begrense statens utgifter. Departementet viser til lovforslagets § 3–1 femte ledd.

9.2 Forslag om egen forskriftshjemmel for å sette frister for søknad om godkjenning etter friskoleloven

Departementet vil foreslå en hjemmel til å forskriftsfeste en frist for å søke om godkjenning etter friskoleloven. Forslaget er dels begrunnet ut fra rasjonaliserings- og administrative hensyn. En fast søknadsfrist vil gi forutberegnelighet for godkjenningsmyndigheten, slik at nødvendige ressurser kan settes av til de ulike fasene av søknadsbehandlingen. Dette vil muliggjøre en planmessig behandling av søknadene under ett, med stordriftsfordeler for enkelte sider av søknadsbehandlingen. En søknadsfrist vil også sikre at fylkesmannen får tid til å vurdere og godkjenne undervisningslokaler før skolen starter opp. For søkeren vil en klar søknadsfrist også innebære forutsigbarhet. Dessuten vil kommunen og fylkeskommunen på denne måten bli varslet i god tid om nye friskoleetableringer.

Det vises til at Sverige har 1. april året før oppstart som søknadsfrist.

9.3 Forslag om at departementet er klageinstans for vedtak gjort i medhold av friskoleloven § 2–4

Etter friskoleloven § 2–4 gjelder reglene om arbeidsmiljø for elever i opplæringsloven kapittel 9A. Departementet er klageinstans på vedtak etter dette kapitlet når det gjelder offentlige skoler. Departementet foreslår at det samme skal gjelde for friskoler. Departementet viser til lovforslagets § 2–4.

9.4 Forslag om endring i § 5–1 om skolens styre

Friskolelovens § 5–1 første ledd andre og tredje punktum lyder:

«Styret er valt av eigaren, som fastset kor mange medlemmer og varamedlemmer styret skal ha. Med samtykke frå departementet kan to eller fleire skolar ha sams styre.»

Friskolelovens § 2–1 og § 2–2 setter som vilkår at en friskole skal være registrert i Enhetsregisteret eller i tilsvarende register. Dette er et nytt krav i forhold til den tidligere privatskoleloven. I forarbeidene til bestemmelsen, Ot.prp. nr. 80 (2002–2003) punkt 11.1 uttaler departementet bl.a.:

«Skolens styre oppnevnes i samsvar med det rettsgrunnlaget skolen er drevet etter, for eksempel aksjeloven, stiftelsesloven eller en forenings vedtekter. I tillegg gjelder friskolelovens bestemmelser om styret, jf. blant annet § 5–1 bokstavene a–f om møterett m.v. for ulike representanter, og § 5–2 om styrets plikter.»

Bestemmelsene i lovens § 5–1 andre og tredje ledd er en videreføring av reglene i den tidligere privatskoleloven. Bestemmelsene er etter departementets syn ikke i samsvar med uttalelsen i Ot.prp. nr. 80 (2002–2003) og anses som unødvendige etter innføringen av kravet til registrering. Departementet vil understreke at skolens styre skal oppnevnes i samsvar med det rettsgrunnlaget skolen er drevet etter, og foreslår i den forbindelse at bestemmelsene i § 5–1 første ledd andre og tredje punktum oppheves. Departementet viser til § 5–1 første ledd i lovforslaget.

10 Forslag om lovregulering av skoler som har til formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler

10.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende regler i friskoleloven kan skoler som gir «*videregående yrkesretta undervisning som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler*» bli godkjent etter en samlet vurdering, jf. § 2–2 bokstav e) i loven. Denne bestemmelsen er videreført fra den tidligere privatskoleloven, og det knytter seg en lang godkjenningsspraksis til bestemmelsen. Skoler som er godkjent etter denne bestemmelsen, heretter omtalt som e)-skoler, omfatter hovedsakelig bibelskoler og kunstskoler og noen andre yrkesrettede tilbud.

10.2 Høringsforslaget

I høringsbrevet viste departementet til at begrepet «*videregående yrkesretta undervisning som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler*» ikke har vært klart definert verken i privatskoleloven fra 1985 (som ble opphevet 1. oktober 2003) eller i den forutgående privatskoleloven fra 1970. Det har imidlertid vært en klar forutsetning at begrepet ikke har vært begrenset til å omfatte det innholdet som er lagt i begrepet «*videregående opplæring*» etter innføringen av Reform-94 og den forståelsen som opplæringsloven legger til grunn for forståelsen av det begrepet.

Departementet har derfor lagt til grunn at begrepet «*videregående yrkesretta undervisning som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler*» slik det er brukt i friskoleloven § 2–2 bokstav e) og de tidligere lover, ikke bare dekker opplæring på videregående skoles nivå, men at det også kan omfatte opplæring på et høyere nivå.

Begrepet «*videregående yrkesretta undervisning som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler*» skiller seg ikke klart fra uttrykket «*yrkesrettet opplæring*» i den nye fagskoleloven som trådte i kraft 20.06.2003. Det betyr at flere av allerede godkjente e)-skoler også vil kunne bli godkjent etter fagskoleloven.

Departementet viste videre til at dersom allerede godkjente eller nye e)-skoler ønsker godkjenning etter fagskoleloven, og får det, vil disse skole-ene etter Stortingets ønske beholde tilskuddet sitt

som e)-skole. Departementet antar derfor at flere av e)-skolene ut fra markedsføringshensyn også vil søke om godkjenning etter fagskoleloven.

På den annen side legger departementet til grunn at ikke alle e) -skoler vil fylle kravene for godkjenning etter fagskoleloven eller av ulike årsaker heller ikke ønsker en slik tilpasning.

På denne bakgrunn foreslo departementet at det fortsatt skal være mulig å godkjenne nye e)-skoler etter friskoleloven. Høringsforslaget innebærer at gjeldende bestemmelser for slike skoler i hovedsak videreføres. Fordi e)-skolene på flere måter skiller seg klart fra de øvrige skolene under friskoleloven, mente departementet at det vil være hensiktsmessig å samle alle bestemmelsene for disse skolene i et eget kapittel i loven.

Departementet viste til at de vesentligste forskjellene mellom e)-skoler og andre godkjente videregående skoler vil være:

- Læreplanene må avvike fra planene for ordinær videregående opplæring.
- Elevene på e)-skoler bruker ikke av retten til videregående opplæring fordi denne retten er knyttet til videregående opplæring gitt i samsvar med bestemmelsene i opplæringsloven.
- e)-skolene vil få muligheter til godkjenning, men ikke rett til godkjenning selv om departementet på visse vilkår foreslår en slik rett for ordinære frittstående videregående skoler.

Departementet uttalte at det bør fastsettes noen retningslinjer for hvilke kriterier det skal legges vekt på ved behandling av nye søknader om godkjenning som e)-skole. De mest sentrale vilkårene som bør gjelde er:

- Skolens innhold og egenart må avvike fra ordinær videregående opplæring.
- Skolens verdigrunnlag og planer må være utformet i samsvar med det verdigrunnlag som friskoleloven bygger på. Innenfor dette kan en skole som ønsker en særskilt livssynsmessig profil eller et pedagogisk særpreg utarbeide og få godkjent egne læreplaner og egne arbeidsformer. Departementet skal ikke gå inn og stille spørsmål vedrørende en livssynsskole sin trosretning.
- Det vil bli stilt krav til både struktur og innhold/kvalitet i en skoles undervisningsplaner.

- Det gis ikke godkjenning til nye kurstilbud der undervisningsomfanget er på mindre enn et halvt skoleår.
- I kurstilbud der elevene utplasseres utenom skolens ordinære opplæring i lengre perioder, vil halvparten av utplasseringstiden, på visse vilkår, kunne bli regnet som undervisning.

I tillegg til dette foreslo departementet regler for tilskudd til e)-skoler som bygger på at det gis tilskudd bare til den virksomheten ved skolene som regnes som undervisning. Tilskuddet ble foreslått beregnet ut fra antall helårselever ved en skole. Bak begrepet helårselev ble det forutsatt å ligge det samme undervisningstimetallet som kreves for årskurs i den videregående skolen.

10.3 Høringsinstansene

Flertallet av de høringsinstansene som har uttalt seg til dette forslaget, gir sin tilslutning til forslaget. Dette er blant annet fylkesmennene i Sør-Trøndelag og i Aust-Agder og *Eleveorganisasjonen. Vest-Agder fylkeskommune* mener vertsfylket bør kunne gi uttalelse ved godkjenning av bibelskoler, kunstskoler og annen yrkesrettet opplæring som ikke hører inn under videregående opplæring.

Kristne Friskolers Forbund uttaler at de er meget godt fornøyd med at departementet i dette kapitlet har lagt til rette for å videreføre den praksis som har vært fulgt på området. Videre uttaler forbundet:

«Vi er enig i at skoler uten parallell i det offentlige må ha et verdigrunnlag som er i samsvar med det verdigrunnlag som friskoleloven bygger på, men minner om at friskolelovens formålsparagraf er hentet fra Barnekonvensjonen og ikke er tilpasset voksne elever som disse skolen har mange av.»

For øvrig foreslår *Kristne Friskolers Forbund* at det er styret ved en skole som skal gjøre vedtak om bortvisning av elever, og ikke fylkeskommunen slik departementet foreslo i høringen.

NOKUT har sterke innvendinger til høringsforslaget fra departementet. *NOKUT* uttaler bl.a.:

«*NOKUT* viser til at det med lov om fagskoleutdanning er opprettet et nytt skoleslag for utdanning som bygger på videregående opplæring uten å være høyere utdanning. Intensjonen med fagskoleloven var at man med hjemmel i en lov skulle kunne godkjenne utdanning som tidligere ikke hadde noen plass i systemet. Dette var først og fremst aktuelt for utdanninger som bare var godkjent med støtterett i Lånekassen.

Men det var også forutsatt at visse private videregående utdanninger med tilskudd etter friskoleloven, skulle komme inn under den nye fagskoleloven, jf Ot. prp. nr 32 (2002–03) punkt 3.4. Også fagskoleloven § 8 må oppfattes som at skoler som er godkjent med hjemmel i friskoleloven § 3 d) og e), skal kunne godkjennes som fagskoler, selv om de får beholde sine tilskudd etter friskoleloven... .

NOKUT vil for det første peke på at med den definisjonen som gis i høringsnotatet, er begrepet videregående opplæring ikke lenger entydig. Etter fagskolelovens § 1 skal fagskoleutdanning bygge på videregående opplæring. Dette kriteriet blir uklart, når videregående opplæring betyr noe annet i friskoleloven enn i opplæringsloven. Forslaget medfører at opplæringsloven og friskoleloven ikke er parallelle, når friskoleloven skal omfatte tertiærutdanning i tillegg til primær- og sekundærutdanning.

Et annet og større problem er at lovforslaget visker ut grensen mellom friskole og fagskole. Det konstateres i høringsnotatet at begrepet videregående yrkesrettet opplæring i friskoleloven ikke skiller seg klart fra uttrykket yrkesrettet opplæring i fagskoleloven. Konsekvensen blir at de aktuelle friskolene «også vil kunne bli godkjent etter fagskoleloven.» Utdanninger som etter objektive kriterier ligger på samme nivå, kan altså etter forslaget godkjennes som friskole eller fagskole eller eventuelt begge deler. ...

På grunn av tilskuddsordningen i friskoleloven, vil det utvilsomt framstå som mer attraktivt for søkerne å få godkjenning etter friskoleloven enn etter fagskoleloven. Når utdanninger på tertiærnivået kan være friskole eller fagskole eller begge deler, vil det etter *NOKUTs* mening svekke muligheten for å etablere fagskoleutdanning som et nytt nivå i det norske utdanningssystemet... .

NOKUT merker seg at departementet i høringsbrevet uttrykkelig nevner at en skole som er eller blir godkjent som friskole, også vil kunne bli godkjent som fagskole. Det sies ikke noe om den motsatte situasjonen. *NOKUT* antar imidlertid at rekkefølgen på søknaden ikke kan spille noen rolle, slik at en godkjent fagskole senere må kunne søke om godkjenning og tilskudd som friskole.

NOKUTs konklusjon er at man ser det som svært uheldig om tilnærmet like utdanninger skal kunne godkjennes som fagskole av *NOKUT* etter visse kriterier og av departementet som friskole etter andre kriterier. Etter *NOKUTs* oppfatning bør all utdanning på tertiærnivået som ikke er høyere utdanning forankres i fagskoleloven. Man vil da få et ryddig og oversiktlig system for både tilbydere og studenter, og samtidig bygge opp fagskoleutdanning som

det norske tertiærnivået for yrkesrettet utdanning.»

Merkantilt Institutt (MI) gir i sin uttalelse uttrykk for de samme motforestillingene som NOKUT. MI peker i tillegg på at situasjonen er konkurransevridende i den forstand at e)-skolene kan tilby sine studieplasser til en langt lavere pris enn det MI kan.

Utdanningsforbundet viser til at betegnelsen «vidaregående yrkesretta undervisning som ikkje blir gitt ved vidaregåande skolar» er misvisende og uttaler:

«Det lovgiver legger i betegnelse, er opplæringen ved bibelskoler og kunstskoler som ikke har de samme læreplanene som i den offentlige vidaregåande skolen. Opplæringstiden kan dessuten variere fra tilbud til tilbud... Utdanningsforbundet foreslår at betegnelsen for disse skolene endres til «skolar som gir annan opplæring enn etter offentlig godkjente læreplanar for vidaregåande opplæring».

10.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet viser til vurderingene i høringsbrevet og foreslår at bestemmelsene for e)-skoler videreføres i eget kapittel i loven. Departementet ser de motforestillingene NOKUT har til forslaget. Departementet antar at flere av de skolene som i dag er godkjent som e)-skoler vil ønske en godkjenning som fagskole ut fra markedshensyn. Dersom en skole som er godkjent etter friskoleloven § 2–2 bokstav e) eller etter bestemmelsen i den tidligere privatskoleloven også blir godkjent etter fagskoleloven, beholder skolen tilskuddet etter friskoleloven. Departementet viser i denne forbindelse til Ot.prp. nr. 32 (2002–2003). I disse tilfellene vil skolen være godkjent både etter friskoleloven og etter fagskoleloven, og må dermed oppfylle vilkårene i begge lovene. Dersom skolen ikke lenger fyller vilkårene for godkjenning etter friskoleloven, vil den ikke lenger ha rett til tilskudd etter denne loven.

Til KFFs uttalelse om at friskolelovens formålsparagraf ikke er tilpasset de voksne elevene på e)-skolene vil departementet bemerke:

Departementet legger til grunn en prinsipiell juridisk forståelse om at en bestemmelse som angir formålet med en lov skal gjelde all virksomhet som omfattes av den aktuelle loven. Etter departementets syn er det ikke aktuelt å gjøre unntak fra for-

målsbestemmelsen for noen virksomheter. Departementet mener at formålsbestemmelsen er et grunnleggende krav for godkjenning av skoler etter friskoleloven. Departementet viser i tillegg til at det også er ungdom som er elever ved disse skolen.

Departementet mener at det bør fastsettes noen retningslinjer for hvilke kriterier det skal legges vekt på ved behandling av nye søknader om godkjenning som e)-skole. De mest sentrale vilkårene som bør gjelde er:

- Skolens innhold og egenart må avvike fra ordinær vidaregåande opplæring.
- Skolens verdigrunnlag og planer må være utformet i samsvar med det verdigrunnlag som friskoleloven bygger på. Innenfor dette kan en skole som ønsker en særskilt livssynsmessig profil eller et pedagogisk særpreg utarbeide og få godkjent egne læreplaner og egne arbeidsformer. Departementet skal ikke gå inn og stille spørsmål vedrørende en livssynskole sin trosretning.
- Det vil bli stilt krav til både struktur og innhold/kvalitet i en skoles undervisningsplaner.
- Det gis ikke godkjenning til nye kurstilbud der undervisningsomfanget er på mindre enn et halvt skoleår.
- I kurstilbud der elevene utplasseres utenom skolens ordinære opplæring i lengre perioder, vil halvparten av utplasseringstiden, på visse vilkår, kunne bli regnet som undervisning.

I tillegg til dette vil departementet fastsette regler for tilskudd til e)-skoler som bygger på at det gis tilskudd bare til den virksomheten ved skolene som regnes som undervisning. Tilskuddet vil bli beregnet ut fra antall helårselever ved en skole. Bak begrepet helårselev skal det ligge det samme undervisningstimetall som kreves for årskurs i den vidaregåande skolen.

Om inntak

Departementets forslag om å videreføre gjeldende regler innebærer at disse skolene også kan ta inn voksne søkere uten rett til vidaregåande opplæring. Dette er presisert i lovforslagets § 6A–3. I samsvar med gjeldende regler foreslår departementet at voksne søkere uten rett til vidaregåande opplæring skal prioriteres etter søkere med slik rett.

Om bortvisning

Departementet viser til forslaget fra KFF om at styret, og ikke fylkeskommunen skal gjøre vedtak om

bortvisning. Etter gjeldende regler, jf. friskoleloven § 3–10 kan elever i videregående opplæring (inkludert e)-skoler) bortvises inntil fem dager. Det er daglig leder som gjør vedtak om bortvisning. Dersom en elev vedvarende har en oppførsel som i alvorlig grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når en elev klart forsømmer pliktene sine, kan fylkeskommunen gjøre vedtak om bortvisning for resten av kursets lengde. Departementet er enig med KFF i at styret, og ikke fylkeskommunen, bør gjøre vedtak om bortvisning ut over fem dager og foreslår en lovendring i samsvar med dette. På samme måte som ved bortvisning fra fylkeskommunale videregående skoler bør departementet væ-

re klageinstans. Kompetansen som klageinstans er delegert til fylkesmannen.

Departementet viser til lovforslagets § 6A–6.

Om fylkeskommunal uttalerett

I høringsforslaget for e)-skoler er det ikke foreslått en uttalerett for fylkeskommunene i forbindelse med søknad om godkjenning. Departementet ser ingen grunn til at det bør være en slik uttalerett ved søknad om godkjenning av slike skoler, da etablering ikke vil ha betydning for det videregående opplæringstilbudet i fylket.

For øvrig viser departementet til kapittel 6A i lovforslaget, og de spesielle merknadene til bestemmelsene.

11 Økonomiske og administrative konsekvenser som følge av lovforslaget

Tilskuddsordningen for frittstående videregående skoler med paralleller i offentlig skole

Frittstående videregående skoler med paralleller i den offentlige skolen får tilskudd fra staten som stykkpris per elev. Tilskuddet utbetales av staten over Utdannings- og forskningsdepartementet budsjett kapittel 240 Frittstående skoler o.a. post 70 Tilskudd. Tilskuddet til de frittstående skolene er basert på driftskostnadene i den offentlige skolen. Satsgrunnlaget for tilskudd til frittstående skoler er beregnet på grunnlag av fylkeskommunal ressursbruk til skole rapportert gjennom KOSTRA. Satsgrunnlaget blir fastsatt på grunnlag av gjennomsnittlige utgifter per elev på de 15 studieretningene i offentlig skole. De frittstående videregående skolene med paralleller i offentlig skole får 85 prosent av satsgrunnlaget.

Departementet foreslår å videreføre tilskuddsordningen.

Forholdet til fylkeskommunens rammer

Vekst i totalt elevtall i frittstående videregående skoler fra et år til et annet påvirker det totale overføringsnivået til fylkeskommunene. Ved en økning i antall elever i frittstående videregående skoler reduseres rammeoverføringene til fylkeskommunene samlet med økningen i antall elever i private skoler multiplisert med gjennomsnittskostnaden per elev.

For den enkelte fylkeskommunen som har vekst i antall elever i frittstående skoler vil rammeoverføringen også bli redusert. Trekk-satsene i inntektssystemet (korreksjonsordningen) er likevel klart lavere enn gjennomsnittskostnaden ved å ha en elev i offentlig videregående skole.

Etablering av en eller flere frittstående videregående skoler i en fylkeskommune kan i noen tilfeller føre til omfattende og varige endringer i den offentlige skolestrukturen. Dette kan også gi en innskrenkning i fylkeskommunens handlefrihet. Fylkeskommunen kan få økte kostnader per elev på grunn av færre elever i en elevgruppe, bygningsmessig overkapasitet o.l. Det må imidlertid forutsettes at fylkeskommunene til en hver tid vurderer hva slags skolestruktur som er mest hensiktsmessig, med hensyn til søkernes ønsker om studieret-

ning, demografi, regional utvikling osv., i tillegg til eventuelle etableringer av frittstående videregående skoler. Fylkeskommunene har også fått større handlingsrom ved at bl.a. klassesdelingsreglene er falt bort.

Departementet vil også peke på at godkjenning av nye tilbud i frittstående skoler også vil bli sett i sammenheng med læreplassituasjonen o.a. Fylkeskommunen har et ansvar for planlegging og dimensjonering av videregående opplæring etter opplæringsloven § 13–3. Fylkeskommunen skal ta hensyn til nasjonale mål, søkernes ønsker, og samfunnets behov for videregående opplæring. Dette vil være relevante momenter i fylkeskommunens uttalelse ved søknad om godkjenning av en frittstående videregående skole, og derfor også relevante momenter ved behandling av søknader om godkjenning av tilbud i frittstående skoler.

I tiden fram til 2009 er det forventet en vekst i antall unge med rett til videregående opplæring med om lag 20 prosent på landsbasis. En vekst i antall elever i frittstående skoler kan spare fylkeskommunen for investeringer i lokaler og utstyr. Trekk-satsene i trekkordningen og i korreksjonsordningen er beregnet kun ut fra driftsutgifter i offentlig skole, ikke kapitalutgifter.

En korreksjonsordning skal gjøre inntektssystemet nøytralt i forhold til om den enkelte fylkeskommune har elever i frittstående videregående skoler eller i fylkeskommunale videregående skoler.

Korreksjonsordningen tar hensyn til at antallet elever som går i frittstående og statlige videregående skoler varierer fra fylkeskommune til fylkeskommune. Det trekkes midler fra de fylkeskommunene som har elever i frittstående videregående skoler. Trekket omfordes gjennom korreksjonsordningen i inntektssystemet. Dette betyr at fylkeskommuner som har en høyere andel elever i frittstående videregående skoler enn gjennomsnittet, isolert sett får en redusert overføring, mens fylkeskommuner med en lavere andel elever i frittstående skoler enn gjennomsnittet får en tilsvarende økning i overføringen.

Korreksjonsordningen bygger på prinsippet om gjennomsnittsutgift per elev, ikke på hva én elev mindre medfører av kostnadsreduksjon for fylkes-

kommunen (marginalkostnaden). Og motsatt, en ekstra elev inn i en allerede etablert gruppe, gir få ekstra utgifter for fylkeskommunen. Når en reduksjon i antall elever gir færre undervisningsgrupper (færre lærere, evt. behov for mindre skoleareal) vil en fylkeskommune få en vesentlig reduksjon i utgiftene. Satsen per elev for trekket fra den enkelte fylkeskommune er lavere enn gjennomsnittskostnaden per elev på landsbasis. Dette er fordi det på kort sikt er vanskelig for fylkeskommunene å redusere skoleutgiftene i takt med fallende elevtall på grunn av etableringer av frittstående skoler. Fylkeskommunen må også opprettholde en viss kapasitet på opplæringstilbudet fordi den har plikt til å tilby videregående opplæring til alle elever med rett til slik opplæring. Satsene i korreksjonsordningen var uendret mellom 1994 og 2003. Fra og med 2003 er satsene økt. Trekketsatsen for vanlig undervisning for den enkelte fylkeskommune er i statsbudsjettet for 2004 satt til 39 700 kroner, en økning på 5 000 kroner per elev sammenliknet med statsbudsjettet for 2003.

Det samlede beløpet som trekkes inn i korreksjonsordningen fra de fylkeskommunene som har elever i frittstående skoler, blir delt ut igjen til alle fylkeskommuner etter andel innbyggere 16–18 år i inntektssystemet. Denne ordningen har derfor ingen innvirkning på de totale økonomiske rammene til kommunesektoren som helhet, trekket og tilbakeføringen summerer seg til null.

Utdannings- og forskningsdepartementet vil sammen med andre berørte departementer vurdere trekk- og korreksjonsordningen.

Høringsuttalelser fra fylkeskommunene

I sine høringsuttalelser påpeker bl.a. flere av fylkeskommunene at dagens korreksjonsordning og trekkordning kan få urimelige utslag:

Vest-Agder fylkeskommune påpeker i sin høringsuttalelse at det er behov for samordning av trekketsats og korreksjonssats, og at nåværende ordning gir urimelige utslag. Vest-Agder mener også at tallet i rammen bare må omfatte elever med rett til videregående opplæring.

Oppland fylkeskommune uttaler at dagens ordning med korreksjoner i rammeoverføringene til fylkeskommunene må gjennomgås på nytt særlig med tanke på trekk som følge av veksten i antall elever i frittstående videregående skoler. Oppland peker på at ved en økning i antall elever i frittstående skoler trekkes det ut midler fra fylkeskommunenes rammetilskudd i makro. Trekket fordeles mellom fylkeskommunene etter kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Resultatet av dette er at i de fyl-

keskommuner hvor det ikke har vært endringer i antall elever i frittstående videregående skoler, vil likevel rammetilskuddet bli redusert. Dette som en konsekvens av økning i antall elever i frittstående videregående skoler på landsbasis. Oppland mener i likhet med *Nord-Trøndelag fylkeskommune* at dagens korreksjonsordning må få en ny gjennomgang slik at ikke kostnader blir veltet over på de fylkeskommuner som ikke har vekst i antall elever i frittstående videregående skoler. En slik gjennomgang må også ta hensyn til at de besparelsene som fylkeskommunen har av at elever går i frittstående skoler ikke tilsvarende gjennomsnittlige driftskostnader pr. elev. Om noen få elever velger å gå i frittstående videregående skole er det ingen automatikk i at det gir store innsparinger i de fylkeskommunale videregående skolene. En gjennomgang av korreksjonsordningen må også ta hensyn til demografi og bosetting, slik at de fylkeskommuner som har en mer kostnadskrevende skolestruktur ikke taper på at sannsynlig nyetablering av frittstående videregående skoler vil finne sted i mer sentrale og bynære strøk.

Finmark fylkeskommune mener det er urimelig å trekke fylkeskommunene i rammetilskuddet når fylkene i eget budsjett har tatt høyde for kostnader for et visst antall elever som skal ha videregående opplæring. De peker videre på at trekket i rammen ikke bør baseres på gjennomsnittskostnaden per elev i fylket, fordi gjennomsnittskostnaden per elev stiger når enkeltelever begynner i frittstående skoler. Finmark mener også at trekket bør være lavere enn de satsene fylkeskommunene betaler til andre fylkeskommuner som gjesteelevsoppgjør, og at differansen mellom de faktiske kostnader og trekket som foretas i fylkeskommunens rammetilskudd, i sin helhet bør dekkes av staten.

Rogaland fylkeskommune mener gjeldende korreksjonsordning i inntektssystemet kan falle urimelig ut for den enkelte skoleeier. Korreksjonssatsen for vanlig undervisning foreslås satt lik trekketsatsen som kommer til anvendelse når der trekkes midler fra fylkeskommunenes ramme i makro. Dette vil utlede at kostnaden ved å ha en elev i fylkeskommunal skole blir den samme som for å ha eleven i en friskole.

Fylkesmannen i Rogaland foreslår én trekketsats for hver studieretning og at trekket foretas ut fra det faktiske elevtallet på oppgjørstidspunktet.

Skyss

Fylkeskommunen er ansvarlig for skyss av elever ved frittstående videregående skoler på lik linje med elever i offentlige skoler. Etablering av nye fritt-

stående videregående skoler kan påvirke andelen elever som må skysses til skolen. Fylkeskommunen kan få økte skyssutgifter når elever velger å gå på frittstående skoler som ligger så langt unna hjemstedet at de har krav på skyss. Det kan imidlertid også bety at noen elever slipper skyss fordi friskolen ligger i nærheten av hjemstedet.

Forholdsvis få fylkeskommuner uttaler seg om skyss i sine høringsuttalelser:

Nordland fylkeskommune og *Nord-Trøndelag fylkeskommune* påpeker at fylkeskommunen må bli fullt ut kompensert for eventuelle økte skyssutgifter gjennom økning i rammetilskuddet til fylkeskommunen.

Oppland fylkeskommune uttaler at det bør vurderes om eventuelle merkostnader til skoleskyss skal bekostes av den enkelte elev som velger frittstående videregående skole.

Utdannings- og forskningsdepartementet vil ikke endre fylkeskommunens ansvar for skyss av elever ved frittstående videregående skoler. Det vises til at det allerede i dag er omfattende skyssing av elever i videregående opplæring. De 15 grunnkursene og de over 100 vk1-kursene er fordelt på skolene innenfor fylkene, og svært mange elever går allerede på skoler så langt unna hjemmet at de har krav på skyss. Om lag halvparten av fylkeskommunen har i dag fritt skolevalg, dvs. at elevene har mulighet til å velge mellom alle de fylkeskommunale skolene i hjemfylket, og at kun karakterer er bestemmende for inntaket dersom det ved enkelte skoler er flere søkere enn plasser. I St.meld.nr. 30 (2003–2004), Kultur for læring, varsles det for øvrig at departementet vil vurdere om det skal fastsettes nasjonale bestemmelser om at alle elever skal ha mulighet til å velge mellom alle de fylkeskommunale skolene i hjemfylket.

Konsekvenser av forslaget om at internasjonale videregående skoler kan godkjennes etter en konkret vurdering

Ved godkjenning av internasjonale skoler, vil de elevene som fylkeskommunen har ansvar for utløse trekk i fylkeskommunenes rammetilskudd. Fylkeskommunene har i dag en mindretgift for disse elevene.

Økonomiske konsekvenser for staten

Med dagens system hvor fylkeskommunens rammer reduseres tilsvarende veksten i antall elever i frittstående skoler, er det lagt opp til at vekst i antall elever i slike skoler ikke skal ha makroøkonomiske konsekvenser. Trekket i ett budsjettår er imidlertid

basert på gjennomsnittet av antallet elever i det skoleåret som ble avsluttet året før. For eksempel er trekket fra rammen i 2004 basert på elevtallet i frittstående skoler skoleåret 2002/2003. Dersom det blir en økende vekst i elevtallet i frittstående videregående skoler, vil staten i en periode også få en merutgift. For å gjøre perioden hvor staten har en merutgift kortere, kan det være aktuelt å vurdere om trekket i rammen skal skje på et tidligere tidspunkt.

Fordi det er forholdsvis store forskjeller i tilskuddssatsene for de 15 ulike studieretningene¹ samtidig som det kun er én trekkssats, kan det bli en differanse mellom det som trekkes inn til staten og de merutgiftene staten får ved en økning av antall elever i frittstående videregående skoler. Dersom det er en større andel billige studieretninger i frittstående videregående skoler enn i offentlig videregående skole, vil ordningen medføre en innsparing for staten. Og motsatt; dersom det er en større andel kostbare studieretninger i frittstående skoler enn i offentlig, vil ordningen medføre en merutgift for staten. Det kan være aktuelt å vurdere om også satsene i trekkordningen bør differensieres. Ved reduksjon av fylkeskommunens ramme blir det da tatt hensyn til hvordan veksten i antall elever i frittstående skoler fordeles på ulike studieretninger.

Økonomiske konsekvenser for elevene

En økning i antall frittstående videregående skoler, eller i antallet elever i slike skoler, betyr at det offentlige kun betaler for deler av driftsutgiftene ved videregående opplæring, og at private dekker kapitalutgifter og deler av driftsutgiftene. Deler av driftsutgiftene dekkes gjennom skolepenger.

Staten bidrar ikke til dekning av kapitalkostnader i frittstående skoler. Utgifter til lokaler og utstyr må i all hovedsak dekkes av skoleeier. Det foreslås at skolen kan ta et begrenset beløp fra eleven/foreldrene for å dekke slike utgifter.

Adgang til å få tilbud i frittstående videregående skole for voksne med rett til videregående opplæring

Lovforslaget viderefører ordningen med at voksne med rett til videregående opplæring kan tas inn som elever på en frittstående skole. Følgelig vil det

¹ Den høyeste satsen er «naturbruk» med 138 000 kroner, og den laveste satsen er «allmenne, økonomiske og administrative fag» med 74 861 kroner. Tilskuddet til de frittstående skolene utbetales med 85 prosent av satsen.

bli gitt statstilskudd for voksne elever med rett. Når en friskole tar inn en voksen elev med rett til videregående opplæring, vil dette utløse trekk i rammetilskuddet til elevens hjemfylke.

Forslaget setter som vilkår for inntak at en voksen med rett til videregående opplæring skal realkompetansevurderes. Dette sikrer at elevene får den opplæringen som er nødvendig, og at statstilskuddet og trekket i rammen er i tråd med dette.

For frittstående skoler som i dag får statstilskudd for voksne elever uten rett, innebærer forslaget at disse skolene mister dette tilskuddet. For fylkeskommunene betyr forslaget at voksne elever uten rett ikke lenger utløser trekk i rammetilskuddet (trekk- og korreksjonsordningen).

Forslagene om regulering av voksnes adgang til å få tilbud gjelder ikke for skolene for funksjonshemmede som er godkjent i dag. Disse skolene kan fremdeles ha voksne elever både med og uten rett til videregående opplæring.

Oppsummerede vurderinger

Lovforslaget innebærer en rett til godkjenning for skoler som fyller lovens vilkår. Dette åpner for at det kan etableres flere typer frittstående videregående skoler enn i dag. Imidlertid er det usikkert om det kan ventes en vesentlig vekst i etableringen av frittstående skoler enn etter dagens lov. Det er allerede etter gjeldende lovgivning adgang til å godkjenne en frittstående videregående skole ut fra et kvantitativt behov. Denne bestemmelsen har ikke medført noen stor vekst i antallet frittstående videregående skoler. Det er ikke lempet på vilkårene for godkjenning. Det vil si at kravene om innhold og kvalitet fortsatt skal gjelde. Friskoleloven stiller nå dessuten flere nye krav til skoleeier og skolevirksomheten. Blant annet stilles det krav om at skoleeier registrerer skolevirksomheten som et selvstendig rettssubjekt, og skoleeier har kun anledning til å drive virksomhet etter friskoleloven innenfor dette rettssubjektet.

Gjennom presiseringer i friskoleloven er det gjort enda tydelige enn etter privatskoleloven at det ikke vil være økonomiske incitament til å etablere en frittstående skole. Det er blant annet forbud mot utbytte eller annen overføring av overskudd til eiere eller deres nærstående.

Det er forhold som bør vurderes etter at lovendringene har virket en tid. Dersom det blir en økende vekst i antall elever ved frittstående skoler vil staten i en periode få merutgifter som ikke utliknes mot reduksjon i fylkeskommunenes rammer. Det kan derfor være aktuelt å vurdere om reduksjonen i fylkeskommunenes økonomiske ramme bør skje

på nærmere opp til det tidspunktet elevene begynner i en frittstående skole.

Departementet vil sammen med andre berørte departementer vurdere trekk- og korreksjonsordningen. Når det gjelder satsene for trekket i korreksjonsordningen, det vil si omfordelingen mellom fylkeskommunene, er disse økt fra og med 2003. Fortsatt ligger satsene vesentlig lavere enn gjennomsnittlig kostnad per elev i videregående opplæring. Det vil bli vurdert å øke trekk-satsene slik at disse nærmer seg gjennomsnittskostnaden per elev. Trekk-satsene bør imidlertid ligge under gjennomsnittskostnaden ettersom marginalkostnaden knyttet til en elev som regel vil være lavere enn gjennomsnittskostnaden.

Departementet viser også til at regjeringen har nedsatt en nytt inntektssystemutvalg. Utvalget skal foreta en bred faglig gjennomgang av fordelingsmekanismene i finansieringssystemet med sikte på å komme fram til et mest mulig enkelt og rettferdig system. Problemstillingene knyttet til frittstående skoler vil også bli vurdert i det nye inntektssystemutvalget.

Det foreslås ikke endringer i tilskuddsordningen for frittstående videregående skoler. Etter at loven har virket en tid kan det imidlertid være aktuelt å vurdere tilskuddsordningen for frittstående skoler og se dette i sammenheng med finansieringen av fylkeskommunene.

Elevtelling i videregående frittstående skoler

I dag har de frittstående videregående skolene elevtelling to ganger per år, 1. oktober og 1. april. Tilskuddet til de frittstående videregående skolene beregnes ut fra gjennomsnittet av elevtallet på de to telletidspunktene.

Utdannings- og forskningsdepartementet opprettholder ordningen med telling to ganger per år. Med to telletidspunkter har de frittstående skolene et incitament til å arbeide for å hindre frafall av elever. I motsetning til i grunnskolen, er det et relativt stort frafall i løpet av skoleåret i videregående opplæring. Også i de frittstående videregående skolene er elevtallet noe lavere om våren enn om høsten. Fylkeskommunen har gjennom Oppfølgingstjenesten ansvar for og utgifter til å følge opp elever (med rett) som slutter på skolen. Frafallet på yrkesfag er generelt høyere enn på allmennfag, og større på grunnkurs enn på vk1 og vk2. Av hensyn til gjennomføringsproblematikken mener departementet at ordningen med to telletidspunkter på videregående nivå bør opprettholdes, selv om det vil bli innført kun ett telletidspunkt for frittstående grunnskoler.

Departementet viser også til at voksne elever som er realkompetansevurdert har rett til en opplæring som er tilpasset den enkeltes behov. Slike elever tas ofte inn i løpet av skoleåret. For at elever som er tatt inn ved en frittstående videregående skole i vårhalvåret skal utløse tilskudd, er det hensiktsmessig med telling to ganger i året.

Andre administrative konsekvenser

Myndigheten til å avgjøre søknader om godkjenning av friskoler etter friskoleloven ligger i departementet. Dette gjelder både grunnskoler og videregående skoler. Når departementet har myndighet etter loven, kan departementet delegere denne myndigheten til et annet organ. Innføring av en rett til godkjenning for frittstående videregående skoler vil etter departementet sin vurdering gjøre det mer aktuelt å delegere avgjørelsesmyndigheten, fordi

en da ikke lenger kan legge vekt på bl.a. skolepolitiske hensyn. Departementet tar sikte på å delegere godkjenningsmyndigheten til utdanningsdirektoratet.

Lovforslaget er ikke til hinder for at det kan etableres opplæringstilbud spesielt organisert for voksne. Slike tilbud vil normalt være modulbasert. Dokumentasjon og kontroll med omfanget av slik opplæring kan være mer omfattende sammenliknet med de ordinære opplæringsløpene.

Forslagene i dette høringsbrevet har ikke nevneverdige administrative konsekvenser i forhold til gjeldende rett. Departementet antar at det kan bli en viss økning i antall søknader om godkjenning av nye videregående skoler, og dermed økt saksmengde. Samtidig kan forslaget om å innføre en rett til godkjenning av videregående skoler åpne for at prosedyrene knyttet til godkjenning vil være noe enklere.

12 Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslaget

Til § 2–1 nytt sjette ledd:

Bestemmelsen er ny og gir departementet hjemmel til å fastsette frister i forbindelse med saksbehandlingen av søknader om godkjenning. Departementet viser til vurderingene i punkt 9.2.

Til § 2–2:

Bestemmelsen i første ledd innebærer at frittstående videregående skoler som oppfyller de kravene som følger av loven, har rett til godkjenning og tilskudd fra staten. Den lovfestede retten til godkjenning innebærer at departementet ikke kan sette andre vilkår for godkjenning enn de som følger av loven.

Bestemmelsen i andre ledd gjør unntak fra bestemmelsen i første ledd om rett til godkjenning dersom godkjenning vil innebære vesentlige negative konsekvenser for fylkeskommunen. I tillegg videreføres gjeldende bestemmelse i § 2–2 andre ledd om at vertfylket skal uttale seg før departementet gjør vedtak i saken. Departementet viser for øvrig til de generelle vurderingene i punkt 5.4.

Tredje ledd viderefører gjeldende regler om godkjenning av norske videregående skoler i utlandet og om godkjenning av videregående skoler for funksjonshemmede. Bestemmelsen innebærer at norske videregående skoler i utlandet og skoler for funksjonshemmede kan godkjennes etter en samlet vurdering. På samme måte som etter gjeldende regler vil godkjenning utløse rett til tilskudd. Bestemmelsen om godkjenning av internasjonale videregående skoler i Norge er ny. Bestemmelsen innebærer at departementet kan godkjenne slike skoler etter en samlet vurdering.

I departementets vurdering av om en internasjonal videregående skole skal godkjennes, vil det særlig være relevant å vurdere om skolen både prinsipielt og i praksis vil være åpen for alle. Dette betyr blant annet at det ikke kan stilles andre vilkår for inntak enn de som gjelder for inntak til offentlige skoler, jf. friskoleloven § 3–1. Videre vil kravet om at skolen skal være åpen for alle bety at undervisningsspråket må være et språk som flest mulig av innbyggerne behersker, og skolen kan heller ikke stille krav om et visst kunnskapsnivå i dette språket. Engelsk er et språk som vil være godt egnet til å realisere prinsippet om at skolen skal være

åpen for alle. Det kan likevel oppstå behov for skoler som har et annet undervisningsspråk enn engelsk. Bestemmelsen åpner derfor for godkjenning av skoler med ulike undervisningsspråk.

Det vil være en forutsetning for godkjenning at norske myndigheter har reell mulighet til å føre tilsyn med skolen. I tillegg vil departementet stille krav om at skolen tilbyr norskopplæring for å få godkjenning. Videre vil det være relevant i den konkrete vurderingen å ta hensyn til om skolen får tilskudd fra et annet land.

Ved avgjørelsen av en søknad om godkjenning av skoler som omfattes av § 2–2 tredje ledd, kan det også legges vekt på budsjettmessige hensyn.

Siste punktum i tredje ledd innebærer at vertfylket skal gi uttalelse før en internasjonal videregående skole eller en videregående skole for funksjonshemmede blir godkjent. Dette er en videreføring av gjeldende regler for godkjenning av skoler for funksjonshemmede.

Bestemmelsen i fjerde ledd presiserer at skoler som har til formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler, kan godkjennes etter reglene i kapittel 6A.

Femte og sjette ledd viderefører gjeldende regler i lovens § 2–2 fjerde og femte ledd.

Bestemmelsen i sjuende ledd er ny, og gir departementet hjemmel til å fastsette frister i forbindelse med saksbehandlingen av søknader om godkjenning. Departementet viser til vurderingene i punkt 9.2.

Til § 2–3:

Første ledd viderefører gjeldende bestemmelser for frittstående grunnskoler. Bestemmelsen er ny for videregående skoler og innebærer at det stilles samme krav til læreplaner for grunnskoler og videregående skoler. Det vises til vurderingene i punkt 4.4.

Andre ledd viderefører gjeldende bestemmelse i § 2–3 tredje ledd.

Til § 2–4:

Siste punktum er nytt og slår fast at departementet er klageinstans for enkeltvedtak som gjøres etter opplæringsloven kapittel 9A.

Til § 3–1:

Første ledd er en videreføring av gjeldende § 3–1 første ledd.

Andre ledd er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett. Bestemmelsen presiserer imidlertid at voksne søkere med rett etter opplæringsloven § 4A–3 kan tas inn som elever i frittstående videregående skoler. Ungdom med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3–1 skal prioriteres foran voksne med rett til videregående opplæring. Andre ledd andre punktum åpner for at skoler for funksjonshemmede kan ta inn voksne elever uten rett til videregående opplæring. Disse skal som hovedregel prioriteres etter ungdom og voksne med rett til videregående opplæring, men departementet kan gi dispensasjon, jf. § 3–1 sjuende ledd.

Andre ledd tredje punktum er nytt i forhold til gjeldende regler og setter som vilkår for inntak at voksne søkere skal være realkompetansevurdert av hjemfylket. Dette kravet har sammenheng med at en voksen med rett til videregående opplæring etter § 4A–3 i opplæringsloven har rett til et individuelt tilpasset opplæringsløp som skal føre fram til ønsket sluttkompetanse. Det betyr blant annet at opplæringstilbudet skal bygge på den realkompetansen den voksne har fra før. Departementet viser i denne forbindelse til de vurderingene som er gjort i Ot.prp. nr. 44 (1999–2000) om endringer i opplæringsloven.

Tredje ledd er en videreføring av gjeldende regler i § 3–1 andre ledd andre og tredje punktum og tredje ledd.

Fjerde ledd er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett. Andre punktum er nytt og innebærer at skolen skal melde fra om behovet for læreplass for elever i yrkesfaglige studieretninger med opplæringstid i bedrift.

Bestemmelsen i femte ledd er ny og gir departementet hjemmel til å gi forskrift om inntak av utenlandske søkere. Hjemmelen innebærer blant annet at departementet kan begrense antallet utenlandske elever ved videregående skoler.

Sjette og sjuende ledd viderefører gjeldende regler i § 3–1 femte og sjette ledd.

Til § 3–2 andre ledd:

Bestemmelsen viderefører gjeldende rett, og presiserer at ungdom og voksne bruker av retten sin til videregående opplæring når de er elever i friskoler.

Til § 3–6 femte ledd:

Bestemmelsen fører i hovedsak videre gjeldende bestemmelse, men er tilpasset forslaget om lovregulering av skoler som har som formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke gis ved offentlige videregående skoler i eget kapittel, jf. kapittel 6A.

Til § 3–7 femte ledd:

Bestemmelsen fører i hovedsak videre gjeldende bestemmelse, men er tilpasset forslaget om lovregulering av skoler som har som formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke gis ved offentlige videregående skoler i eget kapittel, jf. kapittel 6A.

Til § 4–2 fjerde ledd siste punktum:

Henvisningen til arbeidsmiljøloven § 55A er endret som følge av endringer i arbeidsmiljøloven, jf. Ot.prp. nr. 104 (2002–2003).

Til § 5–1 første ledd:

Bestemmelsen fører i hovedsak videre gjeldende rett. Skolens styre skal oppnevnes i samsvar med det rettsgrunnlaget skolen er drevet etter, for eksempel aksjeloven, stiftelsesloven eller en forenings vedtekter. På denne bakgrunn foreslås andre og tredje punktum tatt ut av bestemmelsen.

Ordene «skolar godkjende etter § 2–2 bokstaven a til d» i gjeldende bestemmelse blir erstattet med «ein vidaregåande skole» som følge av forslaget om å oppheve kravet til formål for å få godkjenning etter loven.

Til § 6–1 første ledd:

Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende rett, jf. lovens § 6–6.

Til § 6–2 tredje ledd:

Bestemmelsen innebærer at skolepengene maksimalt kan utgjøre summen av 15 % av tilskuddsgrunnlaget som Stortinget fastsetter, og et tilleggsbeløp som departementet fastsetter til dekning av utgifter til husleieutgifter/kapitalkostnader. Bestemmelsen om at skolen kan søke om høyere skolepenger videreføres. Departementet viser for øvrig til vurderingene i punkt 8.4.

Til § 6–3:

Bestemmelsen innebærer i hovedsak en videreføring av gjeldende § 6–3 i friskoleloven. Reglene om tilskudd til skoler godkjent etter gjeldende § 2–2 bokstav e) er flyttet til § 6A–8 i lovforslaget.

Til § 6–4 tredje ledd:

Bestemmelsen innebærer at skolepengene maksimalt kan utgjøre summen av 15 % av tilskuddsgrunnlaget som Stortinget fastsetter, og et tilleggsbeløp som departementet fastsetter til dekning av utgifter til husleieutgifter/kapitalkostnader. Bestemmelsen om at skolen kan søke om høyere skolepenger videreføres. Departementet viser for øvrig til vurderingene i punkt 8.4.

Til § 6A–1:

Første og andre ledd viderefører gjeldende regler for godkjenning i § 2–2 bokstav e).

Tredje ledd er ny i forhold til gjeldende rett, og gir departementet hjemmel til å fastsette frister i forbindelse med saksbehandlingen av søknader om godkjenning. Departementet viser til vurderingene i punkt 9.2.

Til § 6A–2:

Bestemmelsen viderefører gjeldende regler i § 2–3 om innhold og vurdering for skoler som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven § 3 bokstav e og gjeldende § 2–2 bokstav e i friskoleloven.

Til § 6A–3:

Første ledd er en videreføring av gjeldende regler, jf. lovens § 3–1 første ledd.

I andre ledd er det presisert at ungdom med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3–1 skal prioriteres foran voksne søkere med rett til videregående opplæring etter opplæringslovens § 4A–3. Bestemmelsen åpner for at skoler godkjent etter § 6A–1 også kan ta inn søkere uten rett til videregående opplæring. Disse skal som hovedregel prioriteres etter ungdom og voksne med rett til videregående opplæring, men departementet kan gi dispensasjon, jf. siste ledd.

Tredje ledd er en videreføring av gjeldende regler i § 3–1 andre ledd andre og tredje punktum og tredje ledd.

Bestemmelsen i fjerde ledd er ny og gir departementet hjemmel til å gi forskrift om inntak av utenlandske søkere. Hjemmelen innebærer blant annet at departementet kan begrense antallet utenlandske elever ved skoler godkjent etter § 6A–1. Se også § 3–1 femte ledd i lovforslaget.

Femte og sjette ledd er en videreføring av det som i dag følger av § 3–1 femte og sjette ledd.

Til § 6A–4:

Bestemmelsene er en videreføring av gjeldende regler om kompetansekrav for undervisningspersonalet i § 4–2 for skoler som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven § 3 bokstav e og gjeldende § 2–2 bokstav e i friskoleloven.

Til § 6A–5:

Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende regler om lønns- og arbeidsvilkår i § 4–4 for skoler som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven § 3 bokstav e og gjeldende § 2–2 bokstav e i friskoleloven.

Til § 6A–6:

Bestemmelsen er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett. Det nye i bestemmelsen er at det er styret som gjør vedtak om bortvisning utover fem dager. Vedtak om bortvisning kan som i dag påklages til departementet.

Til § 6A–7:

Bestemmelsen er en liste over hvilke regler i loven som i tillegg til kapittel 6 A gjelder for skoler som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven § 3 bokstav e) og gjeldende § 2–2 bokstav e) i friskoleloven. Bestemmelsen innebærer i hovedsak en videreføring av de regler som i dag gjelder for disse skolene. Departementet presiserer at elever ved skoler godkjent etter § 6A–1 ikke bruker av retten sin til videregående opplæring.

Til § 6A–8:

Første ledd er en videreføring av det som etter gjeldende regler følger av § 6–3 andre ledd nr. 2.

Andre ledd er nytt, departementet viser til merknadene til § 6–4 tredje ledd.

Om lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova)

Utdannings- og forskningsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar

I

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova) blir det gjort følgende endringer:

§ 2–1 nytt sjette ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift fastsette fristar i samband med søknad om godkjenning av ein frittstående grunnskole.

§ 2–2 skal lyde:

§ 2–2 Godkjenning av vidaregåande skolar

Frittstående vidaregåande skolar som oppfyller dei krava som følgjer av lova, har rett til godkjenning og offentlege tilskot.

Retten til godkjenning gjeld berre dersom etableringa av skolen ikkje vil medføre vesentlege negative konsekvensar for vertsfylket. Vertsfylket skal gi fråsegn før departementet gjer vedtak i saka.

Retten til godkjenning, jf. første og andre ledd, gjeld ikkje norske frittstående vidaregåande skolar i utlandet, internasjonale frittstående vidaregåande skolar i Noreg og frittstående vidaregåande skolar oppretta for funksjonshemma. Departementet kan likevel, etter ei samla vurdering, godkjenne slike skolar. Før ein internasjonal frittstående vidaregåande skole eller ein vidaregåande skole for funksjonshemma blir godkjend, skal vertsfylket gi fråsegn i saka.

Frittstående skolar som har til formål å gi vidaregåande yrkesretta opplæring som ikkje blir gitt ved vidaregåande offentlege skolar, kan godkjennast etter reglane i kapittel 6A.

Skolen må være registrert i Einingsregisteret, jf. lov 3. juni 1994 nr. 15, eller i tilsvarende register.

For skolar som er godkjende etter lov 14. juni 1985 nr. 73 om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring, tek femte ledd til å gjelde frå det tidspunktet departementet fastset.

Departementet kan i forskrift fastsette fristar i samband med søknad om godkjenning av ein frittstående vidaregåande skole.

§ 2–3 skal lyde:

§ 2–3 Innhald og vurdering

Skolen skal drive verksemda si etter læreplanar godkjende av departementet. Det må gå fram av

planen kva slag vurderingsformer og dokumentasjon skolen skal nytte. Frittstående skolar skal anten følgje den læreplanen som gjeld for offentlege skolar, eller læreplanar som på annan måte sikrar elevane jamgod opplæring, jf. opplæringslova § 2–1 første ledd og § 3–4 første ledd. Ellers har skolen sin undervisningsfridom.

Departementet kan gi forskrifter om vurdering av elevar, klage på vurdering, eksamen og dokumentasjon.

§ 2–4 andre ledd skal lyde:

Opplæringslova kapittel 9A gjeld også for skolar godkjende etter lova her. *Departementet er klageinstans.*

§ 3–1 skal lyde:

§ 3–1 Inntak av elevar

Dei frittstående skolane skal ha heile landet som inntaksområde. Dei skal stå opne for alle som fyller vilkåra for inntak i offentlege skolar. Dette gjeld òg norske skolar i utlandet og internasjonale skolar i Noreg.

Ved inntak til frittstående vidaregåande skolar skal ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3–1 prioriterast føre vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 4A–3. Skolar for funksjonshemma kan også ta inn vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring. Heimfylket skal vurdere realkompetansen til ein vaksen søkjar før han eller ho kan takast inn som elev ved ein frittstående vidaregåande skole. Norske frittstående vidaregåande skolar i utlandet kan ikkje ta inn vaksne.

Skolane skal ha eit inntaksreglement som viser prioriteringa av søkjarar, dersom søkinga er større enn kapasiteten til skolen. Reglementet skal innehalde reglar for prioritering ut frå saklege omsyn. Inntaksreglementet skal liggje innanfor den avgrensinga som følgjer av første og andre ledd. Skolen avgjer i samsvar med reglementet kven av søkjarane som skal takast inn.

Melding om inntak av elevar i grunnskolar skal sendast til heimkommunen til eleven. Melding om inntak til vidaregåande skolar skal sendast til heimfylket til eleven. *Skolen skal melde frå til heimfylket om behovet for læreplass når eleven er teken inn på vidaregåande kurs I.*

*Departementet kan gi forskrifter om inntak av ut-
anlandske søkjarar.*

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvalt-
ningslova. Avgjerd om inntak er enkeltvedtak, jf.
forvaltningslova § 2. Departementet er klagein-
stans.

Når det gjeld skolar for *funksjonshemma*, kan
departementet gi dispensasjon frå reglane i andre
ledd.

§ 3–2 andre ledd skal lyde:

Elevar i vidaregåande skolar som er godkjende
etter denne lova, nyttar retten sin til vidaregåande
opplæring etter opplæringslova § 3–1 og § 4A–3.

§ 3–6 femte ledd skal lyde:

Reglane i denne paragrafen gjeld *ikkje* opplæ-
ringstilbod som er spesielt organisert for vaksne.

§ 3–7 femte ledd skal lyde:

Reglane i denne paragrafen gjeld *ikkje* opplæ-
ringstilbod som er spesielt organisert for vaksne.

§ 4–2 endres slik:

§ 4–2 andre ledd blir § 6A–4 første ledd. Nåværen-
de tredje og fjerde ledd blir andre og tredje ledd.

§ 4–2 fjerde ledd siste punktum skal lyde:

Ved tilsetjing gjeld arbeidsmiljølova *kapitla 10A og
10B*.

§ 4–4 endres slik:

Siste punktum blir § 6A–5.

§ 5–1 første ledd skal lyde:

Som øvste ansvarlege organ skal kvar skole ha
eit *styre*. Rett til å vere til stades på møte i styret, til å
seie meininga si og få denne tilført protokollen, har:

- a) ein representant oppnemnd av vertskommunen
når det gjeld ein grunnskole, ein representant
oppnemnd av fylkeskommunen når det gjeld
ein vidaregåande skole,
- b) ein representant for elevrådet ved skolar som
har slikt råd,
- c) ein representant frå foreldrerådet ved skolar
som har slikt råd,
- d) ein representant for undervisningspersonalet
ved skolen,
- e) ein representant for andre tilsette ved skolen,
- f) dagleg leiar av skolen.

§ 6–1 første ledd skal lyde:

Frittstående grunnskolar som er godkjende et-
ter § 2–1 får offentleg tilskot etter reglane i denne

paragrafen. *Dette gjeld likevel ikkje skolar oppretta
for funksjonshemma, sjå § 6–6.*

§ 6–2 tredje ledd skal lyde:

Skolar som tek imot offentlege tilskot som ikkje
dekkjer alle driftsutgifter, kan krevje inn skolepen-
gar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Sko-
lepengane *kan utgjere inntil 15 % av det tilskots-
grunnlaget som Stortinget fastset, jf. § 6–1 med eit be-
løp fastsett av departementet i tillegg for dekning av
utgifter til husleige/kapitalkostnader. Dersom skolen
har driftsutgifter som svarar til utgiftsnivået ved ein
tilsvarande offentleg skole i kommunen det er natur-
leg å samanlikne seg med, men som ikkje blir dekte av
tilskotsgrunnlaget, kan styret søkje departementet om
å få godkjent høgare skolepengar. Skolen kan ikkje
krevje noko form for betaling frå elevar eller foreldre
utover det som følgjer av denne føresegna.*

§ 6–3 skal lyde:

Offentleg tilskot til frittstående vidaregåande
skolar som er godkjende etter § 2–2, får offentleg
tilskot etter reglane i denne paragrafen. *Dette gjeld
likevel ikkje skolar oppretta for funksjonshemma, sjå
§ 6–6.*

1. For vidaregåande skolar som *er godkjende* etter
§ 2–2, blir 85 % av dei utgiftene som kjem inn
under tilskotsgrunnlaget, dekte ved statstilskot.
Tilskotet blir rekna ut frå ein normalsats. Ved
utrekninga av normalsatsen skal dei gjennom-
snittlege utgiftene i den offentlege vidaregåan-
de skolen leggjast til grunn.
2. Godkjende norske vidaregåande skolar i utlan-
det får statstilskot med 85 % av ein normalsats
pr. elev. Ved utrekninga av normalsatsen skal
dei gjennomsnittlege utgiftene i den offentlege
vidaregåande skolen leggjast til grunn.
Departementet kan gi forskrifter.

§ 6–4 tredje ledd skal lyde:

Skolar som tek imot offentlege tilskot som ikkje
dekkjer alle driftsutgifter, kan krevje inn skolepen-
gar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Sko-
lepengane *kan utgjere inntil 15 % av det tilskots-
grunnlaget som Stortinget fastset, jf. § 6–3, med eit
beløp fastsett av departementet i tillegg for dekning av
utgifter til husleige/kapitalkostnader. Dersom skolen
har driftsutgifter som svarar til utgiftsnivået ved ein
tilsvarande offentleg skole det er naturleg å samanlik-
ne seg med, men som ikkje blir dekte av tilskotsgrunn-
laget, kan styret søkje departementet om å få godkjent
høgare skolepengar.*

Nytt kapittel 6A skal lyde:

Kapittel 6A. Vidaregåande skolar som gir yrkesretta opplæring som ikkje blir gitt ved vidaregåande offentlege skolar

§ 6A–1 Godkjenning av skolar som gir yrkesretta opplæring som ikkje blir gitt ved vidaregåande offentlege skolar

Departementet kan etter ei samla vurdering godkjenne vidaregåande skolar i Noreg som har til føremål å gi yrkesretta opplæring som ikkje blir gitt ved vidaregåande offentlege skolar. For skolar godkjende etter paragrafen her, gjeld reglane i dette kapitlet.

Departementet kan i forskrift fastsette frister i samband med søknad om godkjenning av ein skole etter reglane i denne paragrafen.

§ 6A–2 Innhald og vurdering

Skolen skal drive verksemda si etter læreplanar godkjende av departementet. Det må gå fram av planane kva slag vurderingsformer og dokumentasjon skolen skal nytte. Skolen skal ha læreplanar som er på nivå med planar for offentlig vidaregåande opplæring.

Departementet kan gi forskrifter om vurdering av elevar, klage på vurdering, eksamen og dokumentasjon.

§ 6A–3 Inntak av elevar

Skolane skal ha heile landet som inntaksområde. Dei skal stå opne for alle som fyller vilkåra for inntak i offentlege skolar.

Ved inntak skal ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 3–1 prioriterast føre vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 4A–3. Skolane kan også ta inn vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring.

Skolane skal ha eit inntaksreglement som viser prioriteringa av søkjarar, dersom søkinga er større enn kapasiteten til skolen. Reglementet skal innehalde reglar for prioritering ut frå saklege omsyn. Inntaksreglementet skal liggje innanfor den avgrensinga som følgjer av første og andre ledd. Skolen avgjer i samsvar med reglementet kven av søkjarane som skal takast inn.

Departementet kan gi forskrifter om inntak av utlandske søkjarar.

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvaltningslova. Avgjerd om inntak er enkeltvedtak, jf. forvaltningslova § 2. Departementet er klageinstans.

Når det gjeld skolar for funksjonshemma, kan departementet gi dispensasjon frå reglane i andre ledd.

§ 6A–4 Kompetansekrav til undervisningspersonalet

For undervisningspersonalet ved skolar godkjende etter § 6A–1, fastset styret krav til kompetanse, dersom departementet i det einskilde tilfelle ikkje har fastsett noko anna.

Dersom det ikkje er søkjarar som fyller kompetansekrava etter første ledd, kan andre tilsetjast mellombels. Med mindre det er avtalt ein kortare tilsetjingsperiode, skal tilsetjinga vare til og med 31. juli.

Ved tilsetjing gjeld arbeidsmiljølova kapitla 10A og 10B.

§ 6A–5 Lønns- og arbeidsvilkår

Ved skolar godkjende etter § 6A–1 fastset styret lønns- og arbeidsvilkåra.

§ 6A–6 Bortvising

Skolen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar som alvorleg eller fleire gonger bryt reglementet, kan visast bort frå undervisninga. Elevar kan visast bort i inntil fem dagar. Den daglege leiaren av skolen vedtek sjølv bortvising etter å ha rådført seg med lærarane til eleven.

Når ein elev vedvarande har vist ei framferd som i alvorleg grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når ein elev alvorleg forsømmer pliktene sine, kan eleven etter vedtak av styret visast bort frå resten av det kurset eleven er teken inn på.

Manglande betaling av skolepengar kan føre til bortvising.

Før det blir gjort vedtak om bortvising, skal skolen vurdere andre hjelpe- eller refsingstiltak.

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvaltningslova. Avgjerd om bortvising er enkeltvedtak, jf. forvaltningslova § 2. Departementet er klageinstans.

§ 6A–7 Andre føresegner

For skolar som er godkjende etter § 6A–1 gjeld

§ 1–1 om formålet med lova

§ 1–2 om verkeområdet

§ 1–4 om verksemda til skolen

§ 2–2 femte og sjette ledd om registrering i Einingsregisteret

§ 2–4 om undervisningsrom, utstyr og skolemiljø

§ 3–3 tredje ledd om skolegangen, jf. § 6A–6

§ 3–4 om tilpassa opplæring

§ 3–9 om ordensreglement og liknande

§ 3–11 om rådgiving

§ 4–1 om leing

§ 5–1 om styret, med unntak av bokstavane a) og c)

§ 5–2 om styret sine oppgåver, med unntak av bokstavane a) og e)

§ 5–3 om elevråd, med unntak av første ledd første punktum

§ 7-1 om budsjett, rekneskap og revisjon

§ 7-2 om tilsyn m.m.

§ 7-3 om teieplikt

§ 7-4 om opplysningsplikt til barneverntenesta

§ 7-5 om opplysningsplikt til sosialtenesta

§ 6A-8 Offentleg tilskot

For skolar godkjende etter § 6A-1 blir 75 % av dei driftsutgiftene som kjem inn under tilskotsgrunnlaget, dekte ved statstilskot. Tilskotet blir rekna ut frå ein normalsats. Føresetnaden er at elevane får undervisning som minst svarer til eit halvt skoleår. Skolar for funksjonshemma får tilskot etter § 6-6.

Skolar som tek imot offentlege tilskot som ikkje dekkjer alle driftsutgifter, kan krevje inn skolepengar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Skolepengane kan utgjere inntil 25 % av det tilskotsgrunnlaget som Stortinget fastset, jf. § 6-3, med eit beløp fastsett

av departementet i tillegg for dekning av utgifter til husleige/kapitalkostnader. Styret kan søkje departementet om å få godkjend høgare skolepengar dersom skolen har driftsutgifter som ikkje blir dekte av tilskotsgrunnlaget.

Departementet kan i forskrift gi nærmare reglar om offentlig tilskot.

II

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte reglene i loven kan tre i kraft til ulik tid.

III

Departementet kan i forskrift fastsette overgangsregler for skoler som allerede er godkjente på det tidspunkt loven trer i kraft.

